

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับบุคคล ช่วยให้บุคคลมีความคิด ความอ่าน สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และนำสิ่งที่ได้มาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกคือ มีความเข้าใจสังคมรอบข้าง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ ของสังคม ทั้งนี้ยังเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์สังคม ประเทศชาติให้ได้รับการพัฒนาและมีความเจริญรุ่งเรือง บุคคลในสังคมมีวิถีชีวิตที่สุขสบาย หากว่าบุคคลไม่ได้รับการศึกษาอย่างดีพอ การดำเนินชีวิตในสังคมรอบข้างก็ย่อมมีติดขัด การปฏิสัมพันธ์ ความเอื้ออาทร ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนการพัฒนาและความเจริญในส่วนต่าง ๆ จะไม่ส่งผลในทางที่ดีได้ ดังนั้น จึงต้องปลูกฝังการศึกษาให้แก่บุคคลอยู่ตลอดเวลา ดังที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษาว่า “ การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้สะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็วตามที่”

ภิญโญ สาร ^๑ ให้ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาว่า “การศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาบุคคลทั้งในด้านจิตใจ นิสัยและคุณสมบัติอย่างอื่น กระบวนการศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือที่คนรุ่นหนึ่งให้แก่คนอีกรุ่นหนึ่ง เครื่องมือนี้ถ้าไม่นำมาใช้จะไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นเครื่องมืออันสำคัญของรัฐในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพลเมือง เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของรัฐตามที่รัฐต้องการทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง”

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ^๒ กล่าวว่า “การศึกษา คือ ขบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรมอันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่น ๆ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาล่วงพ้นสิ่งบีบคั้นขัดข้อง นำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ความเป็นอยู่อย่างดีที่สุดและผลแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

---

^๑ ภิญโญ สาร, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๑๕.

^๒ พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) , **ปรัชญาการศึกษาไทย** , พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : กองศาสนศึกษา กรมศาสนา โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๘), หน้า ๕๖-๕๗.

แห่งชาติ ๒๕๔๒ : ๒) กล่าวว่า “การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เดิมชื่อว่า มหาธาตุวิทยาลัย ตั้งอยู่ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ได้รับการสถาปนาจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ ให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ เปิดสอนครั้งแรก วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๒ มีพระราชประสงค์ให้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ตลอด ๕๐ กว่าปีที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยได้ผลิตบัณฑิตตามพันธกิจเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและให้บริการวิชาการแก่สังคม

ต่อมาเมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก่อตั้งคณะครุศาสตร์ขึ้นในปีการศึกษา ๒๕๐๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรซึ่งมีความรู้ในวิชาฝ่ายพระศาสนาอยู่แล้ว ให้รู้วิชาการสอน มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาและอบรมสั่งสอนประชาชนเป็นส่วนช่วยให้พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเผยแผ่ได้ผลดียิ่งขึ้น และสามารถจัดดำเนินการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านการศึกษามีความสามารถในการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กับการศึกษาสายสามัญ ให้มีความสามารถประยุกต์หลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และให้เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงบางส่วนการใช้หลักสูตรก่อนและหลังการปรับปรุงไม่มีการประเมินอย่างเป็นระบบ และเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องประเมินความคิดเห็นของหลักสูตรนี้ เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงด้านสังคมและความต้องการของผู้เรียน

จากแนวคิดดังกล่าวในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันเป็นหลักสูตร ๕ ปี ภาควิชาหลักสูตรและการสอน ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงประสิทธิผลของหลักสูตร ข้อบกพร่องของหลักสูตรและส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไข และประสิทธิผลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ให้เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละยุคสมัย และสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของสังคมต่อไปในอนาคต

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

- ๑) ผู้บริหารจำนวน ๖ รูป / คน
- ๒) อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๘ รูป / คน
- ๓) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๑ จำนวน ๓๐ รูป / คน
- ๔) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๒ จำนวน ๒๕ รูป / คน
- ๕) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๓ จำนวน ๒๐ รูป / คน
- ๖) นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๔ จำนวน ๒๐ รูป / คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน ๑๐๘ รูป / คน

๑.๓.๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อประเมินผลการศึกษหลักสูตร ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือในด้าน บริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑. หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงทัศนคติคุณค่าหรือผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์

๓. ความคิดเห็นหลักสูตร หมายถึง ความคิดเห็นหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้แบบประเมินซีปปี้ (CIPP Model) มาเป็นแนวทางประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ บริบท (Context) หมายถึง การประเมินสภาพแวดล้อมหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาของหลักสูตร เนื้อหารายวิชา

๓.๑.๑ ปรัชญาของหลักสูตร หมายถึง แนวความคิดทางการศึกษาและแนวความคิด อื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทางของหลักสูตร

๓.๑.๒ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หมายถึง ความคาดหวังที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๓.๑.๓ โครงสร้างของหลักสูตร หมายถึง จำนวนหน่วยกิตแต่ละหมวดวิชาที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร

๓.๑.๔ รายวิชาของหลักสูตร หมายถึง วิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาสังคมศึกษา

๓.๑.๕ เนื้อหาของรายวิชา หมายถึง เนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียนได้เรียน

๓.๒ ปัจจัยเบื้องต้น (Input) หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ ที่นำมาตอบสนองวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ แหล่งเรียนรู้ งบประมาณ ดำเนินการ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

๓.๒.๑ อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปีการศึกษา ๒๕๕๓

๓.๒.๒ แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ห้องเรียนห้องปฏิบัติการที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน รวมทั้งห้องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓.๒.๓ งบประมาณ หมายถึง งบประมาณเงินที่ใช้ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๔ ตำราเรียน หมายถึง เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบการเรียนการสอน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๕ อุปกรณ์การเรียนการสอน หมายถึง สื่อประกอบการเรียนการสอนที่ใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๓ กระบวนการ (Process) หมายถึง การดำเนินการขณะปฏิบัติการตามหลักสูตร ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและ การประเมินผลการศึกษา

๓.๓.๑ การบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนการบริหารหลักสูตร การให้ความสะดวกในการบริการนิสิต อาจารย์ และการดำเนินงานทางวิชาการ

๓.๓.๒ การจัดการเรียนการสอน หมายถึง วิธีการ กระบวนการ เทคนิคที่ใช้ในการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน สารเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน

๓.๓.๓ การวัดและการประเมินผลการศึกษา หมายถึง การพิจารณาความสอดคล้อง และเหมาะสมของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

๓.๔ ผลผลิต (Product) หมายถึง ขั้นตอนการวัดผลและการประเมินผล ผลลัพธ์ที่ออกมาว่าจะสมควรดำเนินการต่อไป หรือควรจะนำมาปรับปรุง

๓.๔.๑ คุณสมบัติของนิสิต หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังในตัวนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ ปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ ตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระสาขาวิชาสังคมศึกษาและมีความรู้ทั่วไปในทางการศึกษา

๒) ด้านจิตพิสัย ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ทางจิตใจตลอดถึงการเข้าใจสังคม และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

๓) ด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การนำวิชาความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานที่ทำงาน หรือการทำประโยชน์ให้กับสังคม

๔. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓

๕. นิสิต หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาตั้งแต่ปี ๑-๔ ตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา สังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๒

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน และได้เสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร
- ๒.๒ ความรู้เกี่ยวกับความคิดเห็นของหลักสูตร
- ๒.๓ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร

๒.๑.๑ ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ถ้าหากไม่มีหลักสูตร การจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหมายไว้ไม่ได้ ดังนั้น นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรจึงได้ให้ความหมายของหลักสูตรตามทัศนะของแต่ละท่าน ดังนี้

ภิญโญ สาร^๓ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง บรรดาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียนตามระดับชั้น ตามความต้องการของนักเรียน ตามวัยของนักเรียน ตามความสนใจของนักเรียนและตามความต้องการของสังคม ทั้งนี้รวมทั้งประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกเวลาเรียนตามปกติในโรงเรียน

สุจิต เพียรชอบ^๔ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การจรรายวิชาทั้งหมด กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนได้รับภายใต้การดูแลและแนะนำของโรงเรียน ไม่ว่ากิจกรรมหรือประสบการณ์นั้นจะเป็นในหรือนอกโรงเรียน

---

^๓ ภิญโญ สาร, หลักการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๒๖), หน้า ๓๒๖.

^๔ สุจิต เพียรชอบ, การพัฒนาหลักสูตรและการสอน, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑). หน้า ๒.

วิชัย วงษ์ใหญ่^๕ ได้ให้ความหมายของหลักสูตร ดังนี้

๑. รายการที่ทางโรงเรียนกำหนดสอนและรวมทั้งวัสดุหลักสูตรอื่น ๆ

๒. รายวิชาที่จัดสอนให้กับเด็ก

๓. รายวิชาที่ทางโรงเรียนเปิดสอน

๔. การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งทางโรงเรียนจัดเสนอแนะขึ้นไว้

สันต์ ธรรมบำรุง^๖ ได้ให้ความหมายของหลักสูตร ดังนี้

๑. หลักสูตร คือ อนุกรมโครงสร้างของการเรียนอย่างกว้าง ๆ

๒. หลักสูตร คือ การกำหนดสาระของหลักสูตรในแง่ต่าง ๆ

๓. หลักสูตร คือ โครงสร้างลักษณะเนื้อหาในหลักสูตร

๔. หลักสูตรเป็นแนวการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

๕. หลักสูตรจะเป็นการประเมินผลว่า ทั้งทางเลือกและโครงสร้างใช้ได้หรือไม่

๖. หลักสูตร คือ เกณฑ์ประเมินผลสำหรับการสอน

ธำรง บัวศรี^๗ ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

กาญจนา คุณารักษ์^๘ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง โครงการหรือแผน หรือข้อกำหนด อันประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงการ กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้เอื้อต่อบุคคล ไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน สังคม และโลกได้อย่างมีความสุข หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษาในการช่วยพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน สร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็น ผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต ช่วยทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง รู้จักกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพตามความสามารถ นับเป็นกำลังสำคัญทางสมอง

^๕ วิชัย วงษ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่ , (พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : ธเนศวร การพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑-๒.

^๖ สันต์ ธรรมบำรุง , หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ร. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๕.

^๗ ธำรง บัวศรี , ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา . (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา ๒๕๓๑), หน้า ๗.

^๘ กาญจนา คุณารักษ์, หลักสูตรและการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ ๒ นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ศิลปากร) ๒๕๓๕, หน้า ๑๔.

และทางเศรษฐกิจของชาติที่จะนำประเทศไปสู่ความเจริญในทุก ๆ ด้าน หลักสูตรทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางการเรียนการสอน และในทางกลับกัน สังคมก็ทำให้หลักสูตรเปลี่ยนแปลงเช่นกัน

ชูศรี สุวรรณโชติ^๕ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า คือ มวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขและเจริญงอกงาม

ลำลี รักสุทธี^{๖๖} ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า คือ มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน อันจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และการปฏิบัติในทิศทางที่พึงประสงค์

กู๊ด Good, Carter V^{๖๗} ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ๓ ประการ คือ

๑. ระบบของกลุ่มวิชาหรือลำดับของรายวิชาที่ต้องเรียนเพื่อให้สำเร็จการศึกษาหรือประกาศนียบัตรในวิชาเอกที่ศึกษา เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลศึกษา
  ๒. โครงการทั้งหมดของเนื้อหาวิชา อุปกรณ์การเรียนการสอนพิเศษ ซึ่งโรงเรียนได้จัดไว้เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณสมบัติเพียงพอ ที่จะจบการศึกษาหรือได้ประกาศนียบัตรที่จะเข้าสู่อชีพหรือวิชาชีพ
  ๓. กลุ่มรายวิชาและประสบการณ์ที่นักเรียนได้เรียนรู้อย่างจริงจังหรือประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้ทั้งหมดจากโรงเรียน
- สรุปว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้กำหนดความมุ่งหมายไว้

๒.๑.๒ ความสำคัญของหลักสูตร

การศึกษาจะดีและบรรลุความมุ่งหมายตามที่ตั้งไว้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ดีเหมาะสมกับระดับของการศึกษา หากไม่มีหลักสูตรที่ดีแล้วก็เป็นที่ยากที่การจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง

^๕ ชูศรี สุวรรณโชติ, หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร . (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย ๒๕๔๔) , หน้า ๔๑.

^{๖๖} ลำลี รักสุทธี, เทคนิควิธีการเขียนหลักสูตร. (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๖๗} Good, Carter V. **Dictionary of Education**. 3rd ed., (New York, McGraw Hill Book Company, 1973).P 9-10.

ช่วยให้การศึกษาเดินไปข้างหน้าได้อย่างราบรื่นทั้งนี้ นักการศึกษาและผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรไว้หลายท่าน

สันต์ ธรรมบำรุง^{๑๒} ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า

๑. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

๒. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

๓. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาลเพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

๔. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย

๕. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

๖. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและการพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

๗. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะ และรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่า จะเป็นไปในรูปใด

๘. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

๙. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

^{๑๒} สันต์ ธรรมบำรุง, หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒), หน้า ๕.

สมพงษ์ สิงหะพล^{๑๓} ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรถือเป็นหัวใจของการศึกษาของชาติที่นำมาเป็นกรอบและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรถือเป็นความจำเป็นและข้อบังคับที่ทุกส่วนของระบบการศึกษาต้องจัดดำเนินการให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายนั้น หลักสูตรอีกนัยหนึ่งนับเป็นแม่บทของการจัดการศึกษาของชาติ และการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน หากว่าขาดหลักสูตรการศึกษาแล้วก็จะเหมือนกับการศึกษาขาดทิศทางในการดำเนินการ หลักสูตรการศึกษาไทยนั้นเนื่องจากเราถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมและการศึกษาไทย หลักสูตรจึงสามารถเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของประเทศได้ในระดับหนึ่ง โดยเป็นระดับแรกของการพัฒนาคนให้มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ

กาญจนา คุณารักษ์^{๑๔} ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะทำให้ปรัชญาหรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุผลตามความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เพราะหลักสูตรมีความสำคัญในการช่วยพัฒนานักเรียนในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ ผู้เรียนอยู่ในวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หลักสูตรมีส่วนช่วยในการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต นอกจากนั้น หลักสูตรยังมีความสำคัญต่อสังคม การเมืองและเศรษฐกิจอีกด้วย เพราะผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถที่จะกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาในหลักสูตร เพื่อวางรากฐานทางความคิดและความประพฤติของผู้เรียนให้มีคุณธรรม มีความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดี ทำให้ผู้เรียนเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม หลักสูตรจะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง ตลอดจนรู้จักกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพตามที่ตนสามารถและถนัด ทำให้เยาวชนในวันนี้เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพและมีการเพิ่มผลผลิตสูงในอนาคต นับเป็นกำลังทางสมองและทางเศรษฐกิจของชาติที่จะนำประเทศไปสู่ความเจริญในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นพาหนะที่จะนำความมุ่งหมายของการศึกษาออกไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จ หากไม่มีหลักสูตร ความมุ่งหมายของการศึกษาก็จะอยู่แต่เพียงในกระดาษ เป็นเพียงทฤษฎีที่ไม่มีการปฏิบัติ หลักสูตรเปรียบเสมือนหางเสือที่จะคอยบังคับหรือกำหนดทิศทางในการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา หลักสูตรทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเมื่อประเทศชาติต้องการที่จะสร้างคุณลักษณะของประชาชนในชาติให้เป็นอย่างไร รัฐบาลก็สามารถที่จะกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา ที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์ให้เยาวชนเป็นไปตามที่ชาติต้องการได้

^{๑๓} สมพงษ์ สิงหะพล , หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร , (ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา, ๒๕๓๐), หน้า ๒๕.

^{๑๔} กาญจนา คุณารักษ์, หลักสูตรและการพัฒนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

จากแนวความคิดของนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรแต่ละท่าน สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา หากหลักสูตรมีความเหมาะสมและดีแล้ว การจัดการศึกษาย่อมขาดทิศทางในการดำเนินการ ซึ่งจะส่งผลการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นที่น่าพอใจ

๒.๑.๓ ความหมายของทฤษฎี

ทฤษฎีเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะทำให้ทราบถึงสิ่งที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีในทางด้านใดก็ตาม จึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของทฤษฎีให้เข้าใจอย่างดี นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของทฤษฎีหลายแนวคิดด้วยกัน เช่น

สัจจ อูทรานันท์ ^{๑๕} กล่าวว่า ทฤษฎี หมายถึง ข้อความที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อสรุปหรืออธิบายหรือทำนายปรากฏการณ์เหล่านั้น

สมพงษ์ สิงหะพล ^{๑๖} กล่าวว่า ทฤษฎี หมายถึง ข้อความที่บรรยายปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง และเสนอคำอธิบายปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในปรากฏการณ์นั้น หรือทฤษฎี คือ ชุดของข้อความที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๒๕ ^{๑๗} กล่าวว่า ทฤษฎี หมายถึง ความเห็น การเห็น การเห็นด้วยใจ ลักษณะที่คิดคาดเอาตามหลักวิชาเพื่อเสริมเหตุผลและรากฐานให้แก่ปรากฏการณ์หรือข้อมูลในภาคปฏิบัติซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างมีระเบียบ

กาญจนา คุณารักษ์ ^{๑๘} กล่าวว่า ทฤษฎี หมายถึง หลักการที่ผ่านการพิสูจน์แล้ว และกำหนดขึ้นเพื่ออธิบายการกระทำหรือปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

^{๑๕} สัจจ อูทรานันท์ , พื้นฐานและหลักการพัฒนหลักสูตร , (พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๒), หน้า ๓.

^{๑๖} สมพงษ์ สิงหะพล , หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร , (ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา), หน้า ๔๕.

^{๑๗} ราชบัณฑิตยสถาน , พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ . (พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๘๐.

^{๑๘} กาญจนา คุณารักษ์, หลักสูตรและการพัฒนา , (พิมพ์ครั้งที่ ๒ นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๕), หน้า ๔.

สรุป ทฤษฎี หมายถึง แนวความคิด ความเห็นที่ได้รับการพิสูจน์อย่างดีตามหลักวิชาการ จนได้เป็นหลักการที่ดีพอซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันจากนักการศึกษา นักคิด และมีความสำคัญที่จะเป็นแนวทางช่วยสนับสนุนในการพิสูจน์หรืออธิบายสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปรากฏการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ

๒.๑.๔ ความหมายของทฤษฎีหลักสูตร

สมพงษ์ สิงหะพล ^{๑๙} ได้ให้ความหมายของทฤษฎีหลักสูตรไว้ว่า ชุดหรือกลุ่มของข้อความที่สัมพันธ์กัน ที่ให้ความหมายถึงปรากฏการณ์ที่สัมพันธ์กับมโนทัศน์ของหลักสูตร ซึ่งก็คือ การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง ^{๒๐} ได้ให้ความหมายของทฤษฎีหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง ถ้าหากว่า ทฤษฎี คือ การผสมผสานข้อความเพื่อให้ความหมายซึ่งนำไปปฏิบัติ ได้แก่ ปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่าง ดังนั้น ทฤษฎีหลักสูตรก็คือ การผสมข้อความเพื่ออธิบาย หลักสูตรโรงเรียน โดยการชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ และโดยการชี้แนะให้เห็น วิธีการพัฒนา วิธีการใช้ วิธีการประเมินผลหลักสูตร

สรุป ทฤษฎีหลักสูตรเป็นแนวทางให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นแนวทางให้ การจัดทำหลักสูตรมีความชัดเจนขึ้น

๒.๑.๕ องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสำคัญ ทำให้เห็นโครงสร้างของหลักสูตรทั้งระบบว่า หลักสูตรประกอบด้วยอะไรบ้าง จะเป็นแนวทางให้นักการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้ใช้องค์ประกอบในส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ นักการศึกษา หลายคนได้ให้ทัศนะไว้ ดังนี้

เสริมศรี ไชยศรี ^{๒๑} กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ๓ อย่าง คือ

๑. ความมุ่งหมาย หรือ วัตถุประสงค์
๒. เนื้อหา หรือ ประสบการณ์ที่ต้องการให้เด็กได้รับรวมทั้งวิธีการจัด
๓. การประเมินผล

^{๑๙} สมพงษ์ สิงหะพล, หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร, (ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะ ครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา.๒๕๓๐), หน้า ๕๕.

^{๒๐} สันต์ ธรรมบำรุง, หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐๑.

^{๒๑} เสริมศรี ไชยศรี, ระบบหลักสูตร-การสอน, (เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๕.

ภิญโญ สาร^{๒๒} กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ๓ ประการ คือ

๑. มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ ทั้งเฉพาะระดับชั้นและเฉพาะวิชา
๒. มีเนื้อหาวิชาที่ได้คัดเลือกและจัดระเบียบวางลำดับไว้แล้วอย่างเหมาะสม ตามทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีการสอน
  ๑. มีโครงการหรือคำแนะนำในการวัดหรือประเมินผลของการเรียนการสอนไว้ด้วย
- ธำรง บัวศรี^{๒๓} ให้ทัศนะองค์ประกอบของหลักสูตร ๕ ประการ สรุปได้ ดังนี้
  ๑. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
  ๒. จุดหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลส่วนรวมต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบ
    ๑. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์
    ๔. จุดประสงค์ของวิชา หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังเรียนวิชานั้น
    ๕. เนื้อหา หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะ และความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
    ๖. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้
    ๗. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
    ๘. การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร
    ๙. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน

^{๒๒} ภิญโญ สาร, หลักการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๒๖) , หน้า ๑๒๕.

^{๒๓} ธำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๓๑), หน้า ๘-๙.

กาญจนา คุณารักษ์^{๒๔} ให้ทัศนะว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ ๖ ประการ คือ

๑. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
๒. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์
๓. วิธีการสอนและการจัดดำเนินการ
๔. วัสดุอุปกรณ์การสอน
๕. กิจกรรมการเรียนการสอน
๖. การประเมินผล

วราภรณ์ สุนาลัย^{๒๕} กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี ๔ องค์ประกอบ คือ

๑. วัตถุประสงค์ (Objectives) วัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตรควรกำหนดว่า มีความต้องการที่จะให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร และจะให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่ต้องการนั้น ๆ หรือไม่ ก็ต้องมีการตั้งมาตรฐานของวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องและชัดเจน ดังนั้นส่วนที่สำคัญของหลักสูตรจึงจำเป็นต้องวางหลักเกณฑ์ให้เหมาะสม เนื่องจากการเรียนการสอนนั้นขึ้นอยู่กับหลักสูตร ในทางตรงกันข้ามหลักสูตรก็ขึ้นอยู่กับวิธีการเรียนการสอน ดังนั้น การสร้างหลักสูตรใดขึ้นมาก็ต้องเน้นวัตถุประสงค์ให้มากที่สุด

๒. เนื้อหาสาระวิชา (Contents) เนื้อหาสาระวิชาของหลักสูตร คือ ส่วนสำคัญในการที่จะเป็นตัวสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากว่าในแต่ละระดับชั้นมีเนื้อหาสาระวิชาที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องเรียงลำดับความยาก-ง่ายของสาระนั้น ๆ ตลอดจนการจัดลำดับวิชาที่มาก่อนและหลังให้เหมาะสม และให้ผู้เรียนเรียนรู้และนำความรู้ไปพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation) การนำเอาหลักสูตรไปใช้นั้นเป็นหน้าที่ของครู-อาจารย์ ตลอดจนผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียน ต้องเป็นผู้ดำเนินการนำ โครงการของหลักสูตรไปใช้ จะได้ผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียน การสอนของครูผู้สอน และการเรียนของผู้เรียน ซึ่งควรได้รับความร่วมมือจากทั้งผู้เรียนและผู้สอนด้วย สรุปแล้วการนำหลักสูตรไปใช้ก็คือ การสอน ส่วนผู้ที่มีความสำคัญมากในการนำหลักสูตรไปใช้ก็คือ ครูผู้สอนนั่นเอง

^{๒๔} กาญจนา คุณารักษ์, หลักสูตรและการพัฒนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕.

^{๒๕} วราภรณ์ สุนาลัย, หลักสูตรและหลักการสอน . (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

๔. การประเมินผล (Evaluation) การประเมินผลหลักสูตรที่ดีได้ เราต้องคำนึงถึงตัวหลักสูตรเอง เนื่องจากงานประเมินผลหลักสูตรเป็นงานที่ต้องการความละเอียดถี่ถ้วน จึงจำเป็นต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบและประเมินผลหลักสูตรว่า หลักสูตรที่ใช้แล้วมีผลสัมฤทธิ์ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้าไม่สัมฤทธิ์ผลก็ต้องมีการติดตามค้นหาสาเหตุว่า หลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นวางวัตถุประสงค์ไว้สูงเกินไปหรือไม่ หรือเนื้อหาสาระไม่สัมพันธ์กันกับวัตถุประสงค์ ผู้สอนไม่เข้าใจในหลักสูตร ไม่มีเทคนิคในการสอน ไม่ทำบันทึกการสอนประจำวัน ขาดอุปกรณ์ในการเรียนการสอน เป็นต้น สรุป การประเมินผลหลักสูตรที่สมบูรณ์ควรมีการวางแผนการประเมินผลไว้ล่วงหน้า เพื่อดูว่าขาดตกบกพร่องในส่วนไหน จึงจะได้นำผลการประเมินหลักสูตรแล้ว เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

ลำลี รักสุทธิ^{๒๖} กล่าวว่า หลักสูตรโดยส่วนรวมจะมีองค์ประกอบ ดังนี้

๑. หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งแผนดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการใช้หลักสูตรด้านอื่น ๆ ของกลุ่มวิชา รายวิชาต่าง ๆ

๒. ระเบียบการวัดผลและประเมินผลการเรียน และคู่มือการประเมินผลการเรียนในแต่ละระดับ

๓. สื่อการเรียนการสอนที่ปรากฏในรูปของหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบและสื่อในลักษณะอื่น ๆ

บุญชม ศรีสะอาด^{๒๗} ให้ความเห็นว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบพื้นฐาน ๔ คือ

๑. จุดประสงค์

๒. สาระความรู้ประสบการณ์

๓. กระบวนการเรียนการสอน

๔. การประเมินผล

สุทัศนีย์ สุขประเสริฐ^{๒๘} มีความเห็นว่า หลักสูตรไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. ความมุ่งหมาย (Objectives) ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสอน และเพื่อกำหนดว่าต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร หรือจะให้การศึกษาเพื่ออะไร

^{๒๖} ลำลี รักสุทธิ, เทคนิควิธีการเขียนหลักสูตร,(กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๒๗} บุญชม ศรีสะอาด, โครงการตำราคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวิริยาสาน, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^{๒๘} สุทัศนีย์ สุขประเสริฐ, การประเมินหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต) กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔, หน้า ๑๖-๑๗.

๒. เนื้อหาวิชา (Contents) เป็นการเลือกสรรและจัดเนื้อหาวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

๓. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นการนำเอาหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผล

๔. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการหาคำตอบว่าการดำเนินการของหลักสูตรเป็นไปตามความมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด

สรุป หลักสูตรจะดี มีความเหมาะสมต่อผู้เรียน และให้การศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ หลักสูตรควรประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย ๔ ประการ ดังนี้

๑. จุดประสงค์ เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา เพื่อให้ทราบว่าการจัดการศึกษานั้นผู้เรียนได้รับผลเป็นเช่นไร

๒. เนื้อหาวิชา เป็นการเลือกเนื้อหาวิชาที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างดี

๓. การนำหลักสูตรไปใช้ การนำเนื้อหาของหลักสูตรไปดำเนินการสอนเพื่อให้บรรลุผล

๔. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบประเมินดูว่าหลักสูตรที่นำไปใช้นั้นเป็นไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้

๒.๑.๖ ปรัชญาการศึกษากับการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร

เสริมศรี ไชยศรี^{๒๕} ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษากับการกำหนด ความมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการจัดสภาพการเรียนรู้ การสอนให้นักเรียน เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับความเชื่อเชิงปรัชญา

สัจจ อูทรานันท์^{๒๖} ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษากับการกำหนด ความมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ว่า ปรัชญาการศึกษามีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง สังคมใดที่มีแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แนวคิดอันนั้นก็สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

^{๒๕} เสริมศรี ไชยศรี, ระบบหลักสูตรการสอน, (เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๓๕.

^{๒๖} สัจจ อูทรานันท์, พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร, (พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๒), หน้า ๓๐-๓๑.

กาญจนา คุณารักษ์^{๓๑} ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษากับการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ว่า ข้อมูลทางด้านปรัชญามีอิทธิพลและมีความสำคัญมาก เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษย์ การที่มนุษย์จะเจริญและมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ต้องอาศัยการศึกษาโดยได้นำความรู้ทางด้านปรัชญามาใช้พอสรุปได้ ดังนี้

๑. ตั้งความมุ่งหมายทางการศึกษาและหลักสูตร อาศัยหลักปรัชญาพิจารณาตีความ
๒. อาศัยความรู้ทางปรัชญาในการตีความหมายของคำว่ามนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์
๓. อาศัยปรัชญาในการศึกษาเกี่ยวกับสังคม ธรรมชาติ และลักษณะของสังคม
๔. อาศัยวิธีการทางปรัชญาบางอย่างมาใช้ในการตัดสินใจคุณค่าทางการศึกษา

สรุป ปรัชญาการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะบรรลุผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา ปรัชญาเปรียบเหมือนตัวชี้้นำให้หลักสูตรมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรในวิชาใดก็ตามต้องอาศัยปรัชญาเช่นเดียวกัน หลักสูตรใดที่ไม่อาศัยปรัชญา ก็ชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรนั้นย่อมขาดทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

๒.๑.๗ ทัศนะเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักสูตรทุกระดับจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายเสมอ เพราะจุดมุ่งหมายเป็นความคาดหวังที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางให้การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรเป็นไปในทางเดียวกัน ดังนี้

ภิญโญ สาร^{๓๒} ให้ความเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตร สรุปได้ดังนี้ ความมุ่งหมายของหลักสูตร คือ ความมุ่งหมายของการศึกษา โดยทั่วไประบบการศึกษาทุกระบบมีวัตถุประสงค์หลักต้องการพัฒนาผู้รับการศึกษา ๓ ประการ คือ

๑. ความรู้ หมายถึง ความรู้ในด้านวิชาการต่าง ๆ ที่จะต้องให้แก่ นักเรียน
๒. ความรู้สึทางอารมณ์ หมายถึง การพัฒนาความรู้ทางอารมณ์ของนักเรียน
๓. ทักษะ หมายถึง การใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ หรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกายปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้วยความชำนาญเพื่อสร้างสรรค์วัตถุต่าง ๆ ขึ้นมา หรือเพื่อควบคุมและใช้เครื่องมือเครื่องมือนต่าง ๆ ได้

^{๓๑} กาญจนา คุณารักษ์, หลักสูตรและการพัฒนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๕), หน้า ๔๕-๔๖.

^{๓๒} ภิญโญ สาร, หลักการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๒๖) , หน้า ๓๓๓.

สังัด อุทรานันท์^{๓๓} กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่า มีลักษณะสำคัญ คือ

๑. ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานทางการศึกษา
๒. สนองความต้องการของสังคม
๓. สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สามารถสนองความต้องการของผู้เรียนตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย
๔. จะต้องมุ่งสร้างเสริมค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม
๕. จะต้องเน้นและส่งเสริมคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงาม
๖. จะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาให้มากที่สุด
๗. ต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือและต้องมีความต่อเนื่องกันทุกข้อโดยไม่มีข้อขัดแย้ง
๘. ควรยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

กาญจนา คุณารักษ์^{๓๔} ให้ทัศนะเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนี้

คำว่า เป้าประสงค์ (goals) ความมุ่งหมาย (purpose) และจุดประสงค์ (objective) มีความหมายว่า ตั้งใจ มุ่งหมาย (intent) หรือผลที่ได้รับ (outcomes) โดยทั่ว ๆ ไปแล้วอาจจะใช้แทนกันได้ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. เป้าประสงค์ (goals) หมายถึง จุดหมายปลายทาง (end) เป็นเหตุผลหรือความสำเร็จที่มีต่อความพยายามโดยตรง เป็นคำที่ใช้ในงานระดับที่จะนำไปสู่การจัดโปรแกรมซึ่งอยู่เหนือระดับความมุ่งหมาย และจุดประสงค์ คำนี้ใช้กับผลที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษา การวัดเป้าประสงค์อาจจะทำได้ในเชิงปริมาณหรือเกณฑ์ในเชิงคุณภาพ และเชิงพฤติกรรม เป็นผลที่ต้องการสูงสุดหรือผลสุดท้ายของการดำเนินงาน
๒. ความมุ่งหมาย (Aims or Purposes) จะชี้ไปที่เป้าหมายโดยตรง หมายถึง ความต้องการผลหรือความคาดหวังที่อยู่ในระดับรองลงมาจากเป้าประสงค์ โดยนำเป้าประสงค์มาขยายหรือแปลงออกเป็นส่วน ๆ อีกครั้งหนึ่ง เช่น ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ความมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา ประถมศึกษา
๓. จุดประสงค์ (objectives) กล่าวถึงความเฉพาะเจาะจง ใช้กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เด่นชัดของนักเรียนตามที่คาดหวังว่า นักเรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

^{๓๓} สังัด อุทรานันท์, พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร, (พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๓๒), หน้า ๑๕.

^{๓๔} กาญจนา คุณารักษ์, หลักสูตรและการพัฒนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕-๒๐.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๓๕} กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้

๑. ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป
๒. ต้องมีความสำคัญหรือคุณค่าต่อผู้เรียน
๓. ต้องใช้ภาษาที่ชัดเจน
๔. ต้องมีการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา ทักษะ และเจตคติ
๕. ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริง
๖. ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

จากความคิดเห็นของนักการศึกษา สรุปได้ว่า หลักสูตรจำเป็นต้องมีความมุ่งหมายหรือจุดมุ่งหมายเสมอ หากไม่มีความมุ่งหมายหรือจุดมุ่งหมายแล้ว ก็เป็นการยากที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่สำคัญที่วางไว้ได้ เพราะความมุ่งหมายหรือจุดมุ่งหมายจะแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ให้กับผู้เรียนได้รับทราบถึงเนื้อหาของหลักสูตรอย่างชัดเจน ว่ามีขอบข่ายเป็นอย่างไร

๒.๑.๘ การบริหารหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง^{๓๖} ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรไว้ ดังนี้

การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานทางด้านวิชาการ หรือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนา การเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด ในการบริหารหลักสูตรนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ส่วนใหญ่ในโรงเรียนจะได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าสาขาวิชา บุคคลเหล่านี้จะทำงานร่วมกับครูโดยการทำงานร่วมกัน กระตุ้นช่วยเหลือ แนะนำ ให้กำลังใจ ควบคุม ดูแล สนับสนุน ประสานงานให้ครูทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการสอน การบริหารหลักสูตรหรือการบริหารงานทางด้านวิชาการจะได้ผลเพียงไรนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้เป็นระบบขึ้นมา เช่น ระบบการวัดผล ระบบบริหารบุคคล ระบบธุรการ และระบบอื่น ๆ

^{๓๕} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ, ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อลิอัน เพรส, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐.

^{๓๖} สันต์ ธรรมบำรุง, หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕๗.

ชูศรี สุวรรณโชติ^{๓๗} ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรไว้ ดังนี้

การบริหารหลักสูตรถือว่าเป็นงานสำคัญอีกงานหนึ่งของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานหลักสูตรทั่วไป ซึ่งในที่นี้หมายถึงงานตั้งแต่เริ่มต้นของการพัฒนาหลักสูตร จนถึงจุดสุดท้าย คือ การนำหลักสูตรไปใช้ในทุก ๆ ส่วนของหลักสูตร จะต้องมีการบริหารด้วยกันทั้งสิ้น แต่ก็ต้องถือว่าเป็นการบริหารด้านวิชาการ ถึงแม้จะมีด้านการจัดการบ้าง ก็ต้องถือว่าเป็นการจัดการด้านวิชาการ การบริหารหลักสูตรจะได้ผลดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอื่น ๆ เข้ามาประกอบ คือ งานธุรการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงานวิชาการ งานสนับสนุนและส่งเสริม

จากแนวความคิดเห็นของนักการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร สรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีหน้าที่โดยตรง เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหลาย ๆ อย่าง เช่น ภาวะความเป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และยังต้องมีความเข้าใจอย่างดีในส่วนต่าง ๆ ของงาน การบริหารหลักสูตร ด้วยว่ามีองค์ประกอบงานหลายประการที่จะต้องรับผิดชอบ เช่น งานธุรการ งานบริหารบุคคล งานบริหารงานวิชาการ งานสนับสนุนและส่งเสริม เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้หลักสูตรที่นำมาใช้สอนในสถานศึกษาต่าง ๆ มีประสิทธิภาพ มีการดำเนินไปด้วยความราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาเกี่ยวกับรายละเอียดของหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ ด้วยว่าหลักสูตรเป็นหัวใจที่สำคัญสำหรับการจัดการศึกษาที่ขาดไม่ได้ เปรียบเสมือนแผนที่ในการเดินทาง ที่จะทำให้ผู้กำลังเดินทางสามารถเดินทางไปสู่จุดหมายได้อย่างถูกต้อง แต่หากไม่มีหลักสูตรหรือหลักสูตรที่มีอยู่ไร้ประสิทธิภาพ ไม่สามารถตอบสนองตามเจตนารมณ์ที่คาดหวังแล้ว สิ่งที่จะตามมาคือ การศึกษาไม่อาจจะได้รับการพัฒนา ให้สูงขึ้นหรือทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในยุคข้อมูลข่าวสารในแต่ละสมัยได้ ตลอดถึงความเจริญของงานที่จะมีแก่สังคมก็ไม่น่าพึงปรารถนา

๒.๒ ความรู้เกี่ยวกับความคิดเห็นของหลักสูตร

๒.๒.๑ ความหมายความคิดเห็นของหลักสูตร

ความคิดเห็นของหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญต่อหลักสูตร หลักสูตรที่จัดทำควรได้รับการประเมินผล เพื่อจะทำให้ทราบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคมหรือไม่อย่างไร นักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ ดังนี้

^{๓๗} ชูศรี สุวรรณโชติ, หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๓.

เสริมศรี ไชยศรี^{๓๘} ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การพิจารณาตัดสินว่า กระบวนการหรือผลลัพธ์นั้นมีคุณภาพเหมาะสมเพียงใด โดยอาศัยข้อมูลจากเครื่องมือการวัดต่าง ๆ ผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยในการตัดสิน ปรับปรุง พัฒนา เลือก และใช้สรรพสิ่งทั้งมวล (รวมทั้งคน สัตว์ และสิ่งของ) ให้ดีขึ้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕^{๓๙} กล่าวว่า ประเมิน หมายถึง กะประมาณค่าหรือราคาเท่าที่ควรจะเป็น เช่น ประเมินราคา กะประมาณคุณค่าหรือผล เช่น ประเมินผลการศึกษา ประเมินผลการสัมมนา

สุทธนู ศรีไธย์^{๔๐} ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นของหลักสูตรว่า คือ กระบวนการอธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นหรือได้เกิดขึ้นแล้ว และได้มีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่คาดว่าควรเกิดขึ้นจากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การพิจารณาตัดสินสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่า มีความเหมาะสมหรือไม่

๒.๒.๒ ความหมายความคิดเห็นของหลักสูตร

ความคิดเห็น หลักสูตรเป็นกิจกรรมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ที่มีความสำคัญมาก ช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครบวงจรของการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง^{๔๑} ได้ให้ความหมายความคิดเห็นของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การพิจารณาคุณค่าของหลักสูตร โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลจากการวัดใน แ่งต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้รับผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือมีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป และนำเสนอผู้บริหาร ผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการดำเนินต่อไป หรือการประเมินผลหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตร จุดมุ่งหมาย

^{๓๘} เสริมศรี ไชยศรี, ระบบหลักสูตร-การสอบ, (เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๐.

^{๓๙} ราชบัณฑิตยสถาน , พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ , (พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๐๕.

^{๔๐} สุทธนู ศรีไธย์ , การสอนระดับอุดมศึกษา , (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗๑.

^{๔๑} สันต์ ธรรมบำรุง, หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๑๓๘-๑๓๙.

โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน วิธีสอน และการวัดผลจะสัมพันธ์กันหรือไม่

วิชัย ดิสสระ^{๔๒} ได้ให้ความหมายความคิดเห็นของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การพิจารณาคุณค่าหรือค่านิยม (Worth or Value) ของหลักสูตร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช^{๔๓} ได้ให้ความหมายความคิดเห็นหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การรวบรวมและศึกษาข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบหลักสูตรว่า มีข้อดีจุดอ่อนในเรื่องใด รวมทั้งผลการใช้หลักสูตรและตัดสินว่า หลักสูตรมีคุณค่าบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๔๔} ให้ความหมายความคิดเห็นของหลักสูตร หมายถึง การและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจข้อบกพร่อง หรือปัญหาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น หรือตัดสินหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆ

คำลี รักสุทธี^{๔๕} ให้ความหมายความคิดเห็นของหลักสูตรว่า คือ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ การจัดทำ ทดลองใช้ และผลของการใช้หลักสูตร ตลอดจนการตัดสินคุณค่าและคุณภาพประสิทธิภาพของหลักสูตร

เอวี เคลลี^{๔๖} (Kelly A.V.) ได้ให้ความหมายความคิดเห็นของหลักสูตรว่า คือ กระบวนการการวัดคุณค่า และประสิทธิผลของชิ้นส่วนเฉพาะของกิจกรรมทางการศึกษา หรือไม่ก็โครงการระดับชาติ หรือภาระหน้าที่ของชิ้นงานกับนักเรียน

จากแนวคิดที่กล่าวไว้ พอจะสรุปได้ว่า ความคิดเห็นของหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาตรวจสอบ หลักสูตรที่จัดทำขึ้นด้วยการใช้ข้อมูลจากส่วนต่าง ๆ มาประกอบการประเมินหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรจะได้

^{๔๒} วิชัย ดิสสระ, การพัฒนาหลักสูตรและการสอน, (กรุงเทพมหานคร : สุริยาสาน, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๔.

^{๔๓} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๕๖.

^{๔๔} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ, ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ออลีน เพรส, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕๒.

^{๔๕} คำลี รักสุทธี, เทคนิควิธีการเขียนหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๐.

^{๔๖} Kelly A.V, The Curriculum Theory and Practice, 4th (Sage Publication. London, ๒๐๐๔), หน้า ๑๓๗.

มองเห็นข้อบกพร่องของหลักสูตร และร่วมมือกันปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น จะทำให้หลักสูตรที่นำไปใช้ในสถานศึกษาได้รับการยอมรับ และมีมาตรฐาน

๒.๒.๓ จุดมุ่งหมายความคิดเห็นของหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่^{๔๓} กล่าวถึงจุดมุ่งหมายความคิดเห็นของหลักสูตร สรุปได้ ดังนี้

๑. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยตรวจสอบดูว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่
๒. เพื่อวัดผลดูว่า การวางเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตร รวมทั้งวัสดุประกอบหลักสูตร และการบริหารหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่
๓. การประเมินผลจากตัวผู้เรียนเอง เพื่อตรวจสอบดูว่ามีลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงไร

ทิตินา แคมมณี^{๔๔} กล่าวถึง จุดมุ่งหมายความคิดเห็นของหลักสูตร สรุปได้ ดังนี้

๑. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่
๒. เพื่อตัดสินใจว่า การวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่
๓. เพื่อวัดผลดูว่า ผลผลิต คือ ผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

สันต์ ธรรมบำรุง^{๔๕} กล่าวถึง จุดมุ่งหมายความคิดเห็นของหลักสูตร สรุปได้ ดังนี้

๑. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่
๒. เพื่ออธิบายและดูว่า ลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ในแง่หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่ หรือสนองความต้องการหรือไม่

^{๔๓} วิชัย วงษ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่, (พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : ธเนศวร การพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๐๔.

^{๔๔} ทิตินา แคมมณี, “การประเมินหลักสูตร ” ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเรื่องแนวทางการประเมินและพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ๑๕-๑๖ กันยายน ๒๕๒๖ : (ณ ทบวงมหาวิทยาลัยกองวิชาการ ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๕๓.

^{๔๕} สันต์ ธรรมบำรุง, หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๑๔๐.

๓. เพื่อตัดสินว่า หลักสูตรมีคุณภาพดี หรือไม่ดี เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่องต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

๔. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้ว ตามหลักสูตรเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่ ความคิดเห็นของหลักสูตรมีจุดประสงค์สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการที่ ๑ เป็นการพิจารณาว่าโครงสร้างของหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมิน มีความสอดคล้องระหว่างกันเพียงไร และโครงสร้างดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับปรัชญา แผนพัฒนา นโยบายของประเทศ และความต้องการของสังคมเพียงไร ตลอดจนการพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงสร้าง หลักสูตร ประการที่ ๒ เป็นการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรว่าสมควรจะนำไปใช้ดำเนินการต่อหรือไม่ มีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง ประการสุดท้าย เพื่อพิจารณาคุณภาพของผลผลิตของหลักสูตรว่า มีคุณลักษณะหรือมีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ในหลักสูตรหรือไม่ และยังพิจารณาถึงผลกระทบกับผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นอีกด้วย

จากทัศนะที่หลากหลายของนักการศึกษา โดยสรุปได้ว่า ความคิดเห็นของหลักสูตรมีจุดประสงค์ที่สำคัญเพื่อพิจารณาคูส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตร มีองค์ประกอบใดบ้างที่ไม่มี ความเหมาะสมสอดคล้องกัน เพื่อเป็นแนวในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ บรรลุเป้าหมายตามแผนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ หากหลักสูตรที่จัดทำขึ้นไม่เคยได้รับการประเมิน ไม่ทำให้ทราบอย่างเด่นชัดว่า ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจะได้รับผลที่คาดหวังอย่างดีพอเพียงใดในการศึกษา

๒.๒.๔ แนวทางความคิดเห็นของหลักสูตร

ชูศรี สุวรรณโชติ^{๕๐} ได้ให้แนวทางในความคิดเห็นของหลักสูตรไว้ ดังนี้

๑. ต้องกำหนดหลักการในการประเมินผลการเรียนเพื่อให้ทราบว่า หลักสูตรนั้นจะมีหลักการในการประเมินผลการเรียนไว้อย่างไร
๒. ต้องกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนไว้อย่างชัดเจน
๓. ต้องกำหนดวิธีการการตัดสินผลการเรียน รวมทั้งเกณฑ์ในการตัดสินผลการเรียนด้วย
๔. ต้องกำหนดหน้าที่ของโรงเรียนและกำหนดแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่จะต้องนำมาใช้ในการประเมินผลการเรียน

---

^{๕๐} ชูศรี สุวรรณโชติ, หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๖.

David Pratt (อ้างใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)^{๕๑} ได้เสนอแนวทางการประเมินหลักสูตรไว้ ๑๔ ประการ

๑. จุดมุ่งหมายทั่วไป
๒. หลักการและเหตุผล
  ๓. จุดมุ่งหมายเฉพาะ
  ๔. เกณฑ์ปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
๕. การแบ่งระดับของคะแนน
๖. สภาพแวดล้อม
  ๗. ลักษณะผู้เรียน
  ๘. การเรียนการสอน
  ๙. ความแตกต่างในการจัดการเรียนการสอน
๑๐. การสนับสนุนการปฏิบัติ
๑๑. การทดลองใช้หลักสูตร
๑๒. การประเมินโครงการใช้หลักสูตร
๑๓. การนำหลักสูตรไปใช้
๑๔. ผลผลิต

จากแนวความคิดเกี่ยวกับแนวทางในความคิดเห็นหลักสูตรของนักการศึกษา กล่าวสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรในหลักสูตรใดก็ตาม หากว่ามีแนวทางเป็นพื้นฐานให้ทราบในเบื้องต้นแล้ว การประเมินหลักสูตรก็ง่ายขึ้น ทั้งยังทำให้การประเมินหลักสูตรมีทิศทางที่ดีขึ้น

๒.๒.๕ ขั้นตอนความคิดเห็นของหลักสูตร

การแสดงความเห็นหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน ถูกต้องตามหลักวิชาการ ย่อมส่งผลให้การประเมินหลักสูตรนั้น ๆ เป็นไปด้วยความง่ายขึ้นกว่าที่ไม่มีขั้นตอน ทั้งนี้ จึงมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช^{๕๒} ได้กล่าวถึงขั้นตอนความคิดเห็นหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรทั้งระบบเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติ เพราะผลที่ได้จากการประเมินสามารถอภิปรายและนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ ในภาพรวมขั้นตอนการประเมินหลักสูตรมี ดังนี้

---

^{๕๑} David Pratt, อ้างใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๘๑.

๑. พิจารณาเป้าหมายการประเมินหลักสูตร

๒. กำหนดคณะกรรมการการประเมินหลักสูตร

๓. ประชุมคณะกรรมการ

๔. กำหนดวัตถุประสงค์และขอบข่ายการประเมินหลักสูตร

๕. เลือกกิจกรรมการประเมินหลักสูตร

๖. พัฒนาเครื่องมือและเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล

๗. กำหนดแหล่งทรัพยากรและคาดการณ์เกี่ยวกับปัญหาอันอาจเกิดขึ้น

๘. เรียงลำดับความสำคัญของกิจกรรมการประเมินหลักสูตร

๙. กำหนดวันที่เสร็จการประเมินหลักสูตร

๑๐. วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตร

๑๑. เขียนรายงานการประเมินหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๕๓} กล่าวว่า ความคิดเห็นหลักสูตรนั้น ผู้ประเมินผลควรดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินหลักสูตรต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนก่อนว่า จะประเมินในส่วนใดหรือเรื่องใด เช่น ต้องการประเมินผลเอกสารหลักสูตร ประเมินระบบการบริหารหลักสูตร ประเมินผลการสอนของครู ประเมินผลวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้สอน ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หรือประเมินหลักสูตรทั้งระบบ และในแต่ละเรื่องจะศึกษาบางส่วนหรือทุกเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ เช่น หากจะประเมินการใช้หลักสูตร อาจจะประเมินการใช้หลักสูตรทั้งหมด เช่น การประเมินการใช้หลักสูตรภาษาไทยในระดับประถมศึกษาทุกด้าน เป็นต้น

ลำลี รักสุทธิ^{๕๔} กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอน ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการการประเมิน

๒. คณะกรรมการประเมินหลักสูตรศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ และชนิดของการเรียนรู้

^{๕๒} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาวีธีทางการสอน, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๕๒.

^{๕๓} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ, ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อีสัน เพรส, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕๗-๒๐๒.

^{๕๔} ลำลี รักสุทธิ, เทคนิควิธีการเขียนหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒-๓๓.

๓. ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละด้าน คือ จุดประสงค์ของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล แล้วนำคะแนนไปลงตารางวิเคราะห์เพื่อหาความถี่ และค่าน้ำหนักของคะแนน

๔. นำผลรวมของคะแนนทั้งหมดมาหาค่า P.M. (Puissance Measure) เพื่อแปรผลจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ค่า $P.M. = \frac{\text{ผลรวมของค่าน้ำหนักคะแนนจากการวิเคราะห์จุดประสงค์}}{\text{จำนวนข้อของจุดประสงค์ที่วิเคราะห์}}$

ค่า $P.M. = \frac{\text{ผลรวมของค่าน้ำหนักคะแนนจากการวิเคราะห์กิจกรรม}}{\text{จำนวนข้อของกิจกรรม}}$

ค่า $P.M. = \frac{\text{ผลรวมของค่าน้ำหนักคะแนนจากการวิเคราะห์การประเมิน}}{\text{จำนวนข้อของกิจกรรม}}$

ค่า P. M. ตั้งแต่ ๑-๔ หมายถึง คุณค่าต่ำ

ค่า P. M. ตั้งแต่ ๔-๑๐ หมายถึง คุณค่าปานกลาง

ค่า P. M. ตั้งแต่ ๑๐-๑๘ หมายถึง คุณค่าสูงสุด

เบรดี (Brady) อ้างใน รุจิร ภูสาระ^{๕๕} ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับขั้นตอนการประเมินหลักสูตรไว้ ๔ ประการ ดังนี้

๑. ขึ้นกำหนดเป้าหมาย

๒. ขึ้นเตรียมการ

๓. ขึ้นดำเนินการ

๔. ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูล

จากแนวความคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของหลักสูตรให้ได้รับผลที่ตรงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องมีการประเมินอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลัง เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรเป็นไปอย่างราบรื่น มีการทำงานเป็นระบบขั้นตอน ทำให้ทราบขั้นตอนแต่ละขั้น ซึ่งเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบ และแก้ไขในขั้นตอนที่ไม่ถูกต้องได้ อย่างง่าย ตลอดจนยังทำให้การประเมินหลักสูตรในแต่ละครั้งมีประสิทธิภาพตามลำดับขั้นตอนของการประเมินหลักสูตรในหลักทางวิชาการ

^{๕๕} เบรดี (Brady) อ้างใน รุจิร ภูสาระ , การพัฒนาหลักสูตร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท บั๊ค พอยท์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๕.

๒.๒.๖ เทคนิคการประเมินหลักสูตร

ในการประเมินหลักสูตร นักประเมินหลักสูตรหรือผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินสามารถเลือกเทคนิคการประเมินได้หลายรูปแบบตามความมุ่งหมาย และเวลาของการประเมิน โดยเทคนิคต่าง ๆ มีข้อดีข้อเสียและการนำไปใช้แตกต่างกัน ผู้ประเมินจึงต้องเลือกให้เหมาะสม งานวิจัยจึงจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ของการประเมินหลักสูตรเป็นเครื่องมือช่วย เพื่อให้งานวิจัยลุล่วงไปด้วยดี ดังนั้น จึงมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเทคนิคการประเมินหลักสูตรแตกต่างกันไป ดังนี้

รุจิร ภู่อาระ^{๕๖} ได้กล่าวถึงเทคนิคการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

๑. การใช้แบบสอบถาม
๒. การสัมภาษณ์
๓. บันทึกประจำวันหรือการบันทึกรายการ
๔. การใช้มาตราประมาณค่า
๕. การสังเกตในห้องเรียนอย่างมีระบบ
๖. การบันทึกพฤติกรรม
๗. การทดสอบความสามารถโดยให้เขียนตอบ
๘. การให้เขียนตอบโดยรายงานตนเอง
๙. การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง
๑๐. การอธิบายวัสดุอุปกรณ์ของครูและนักเรียน
  ๑๑. การวิเคราะห์ชิ้นงานของนักเรียน
  ๑๒. การอภิปราย

हरररर नलवलरर^{๕๗} ได้กล่าวถึงเทคนิคการประเมินหลักสูตร ดังนี้

๑. แบบสอบถาม การใช้แบบสอบถามเป็นวิธีหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และบุคคลในชุมชน
๒. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เป็นวิธีการสนทนอย่างมีจุดหมาย ผู้สัมภาษณ์สามารถหาข้อมูลได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการมากกว่าการใช้แบบสอบถาม สิ่งที่ควรระวัง คือ ควรหลีกเลี่ยงความเป็นอัตนัย

---

^{๕๖} รุจิร ภู่อาระ, การพัฒนาหลักสูตร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท บุ๊ค พอยท์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๔-๑๕๗.

^{๕๗} हरररर नलवलरर , การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้โรงเรียนเป็นมาตรฐานหลักการและแนวปฏิบัติ , (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕๖.

๓. การบันทึก การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวันเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ ที่จะช่วยเก็บข้อมูลเหตุการณ์ในแง่มุมเฉพาะของสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ช่วยให้ผู้ประเมินหลักสูตรสังเกตและค้นพบรูปแบบของสิ่งที่ปรากฏขึ้น ผู้บันทึกควรสังเกตและจดบันทึกข้อมูลเป็นประจำทุกวัน
๔. การจัดอันดับคุณภาพ การจัดอันดับคุณภาพสามารถใช้เพื่อตัดสินประสิทธิภาพของครู พฤติกรรมของนักเรียนหรือองค์ประกอบอื่นของโรงเรียนด้วยวิธีการที่เป็นระบบ สิ่งที่จะควรระวังคือการมีอคติของผู้ตอบ การจัดอันดับคุณภาพสามารถทำได้โดยครู นักเรียน หรือผู้ประเมิน เป็นรูปแบบพื้นฐานที่ใช้สำหรับเทคนิคการรายงานตนเอง
๕. การสังเกตห้องเรียนอย่างเป็นระบบ เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น ครูเป็นผู้กำหนดเวลาการสังเกต และคำถามไว้ล่วงหน้า เช่น อัตราส่วนเวลาที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนมีเท่าไร อัตราส่วนเวลาที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนด้วยกันมีเท่าไร อัตราส่วนเวลาที่ใช้ในการบรรยาย การอภิปรายกลุ่มใหญ่ การอภิปรายกลุ่มย่อย การเรียน โดยอิสระมีเท่าไร กิจกรรมอะไรบ้างที่นักเรียนเป็นผู้กำหนดขึ้นเอง เป็นต้น
๖. การใช้แบบทดสอบและแบบวัดเจตคติ เป็นการประเมินพฤติกรรมที่ต้องการ โดยการวัดผลสัมฤทธิ์ วัดความถนัดและวัดเจตคติ
๗. การให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ ครูและนักเรียนให้ข้อคิดเห็นประกอบการใช้สื่อและประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตร
๘. การวิเคราะห์งานของนักเรียน การตรวจสอบสมุดงาน และผลงานของนักเรียน ช่วยให้อายุที่มีประโยชน์เกี่ยวกับคำตอบของนักเรียน เรื่องสื่อ และประสบการณ์การเรียนรู้
๙. การสนทนา ผู้ประเมินใช้เทคนิคการประเมินแบบไม่เป็นทางการซึ่ง ได้แก่ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเป็นกลุ่ม
๑๐. การบันทึกส่วนตัว การทำบันทึกส่วนตัวเป็นข้อมูลที่ได้เพิ่มเติมจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ แบบทดสอบ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการขาดเรียนของนักเรียน จำนวนหนังสือที่ถูกยืมจากห้องสมุด คุณภาพของการบ้าน การปฏิบัติด้านระเบียบวินัย การมาสาย การมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนนักเรียน เป็นต้น

๒.๒.๓ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร

ผลการประเมินหลักสูตรจะมีความน่าเชื่อถือ และมีความถูกต้องตรงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใดนั้น ต้องมีหลักเกณฑ์ในการวัด เป็นตัวเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการประเมินว่าอยู่ในระดับใด หากไม่มีหลักเกณฑ์ในการประเมินหลักสูตรที่ได้รับการประเมินขาดทิศทางในการประเมินหลักสูตรที่เป็นระบบ ไม่มีความชัดเจนพอ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องต้องไม่ลืม

หลักเกณฑ์การประเมินหลักสูตร ดังนั้น จึงมีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประเมินหลักสูตร ดังนี้

สมพงษ์ สิงหะพล^{๕๔} ได้กล่าวถึง หลักเกณฑ์การประเมินหลักสูตรไว้ คือ

๑. การประเมินต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
๒. การประเมินต้องครอบคลุม
๓. การประเมินหลักสูตรต้องให้ข้อมูลเพียงพอในการวินิจฉัยคุณค่า
๔. การประเมินผลหลักสูตรต้องมีความตรง
๕. การประเมินผลหลักสูตรต้องมีความต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช^{๕๕} กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการประเมินหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

๑. ความเที่ยงตรงภายใน (internal validity) หมายถึง การออกแบบการประเมินเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ประเมิน ผลของการประเมินตรงตามปรากฏการณ์ที่เป็นตัวแทนภายในขอบข่ายของการพิจารณาอย่างถูกต้อง และเป็นจริง
๒. ความเที่ยงตรงภายนอก (external validity) หมายถึง ผลการประเมินหลักสูตรที่ได้สามารถนำไปอ้างอิงสรุปได้กว้างขวางเพียงใด เกี่ยวกับเรื่องเวลา สิ่งแวดล้อม ภูมิภาค และบุคคล ที่มีสภาพความคล้ายคลึงกับกลุ่มที่ประเมิน
๓. ความเชื่อถือได้ (reliability) หมายถึง ความคงที่ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ จากการใช้เครื่องมือวัดหลายอย่าง ผู้ประเมินหลักสูตรควรคำนึงถึงความเพียงพอของการเก็บหรือวัด หรืออาจจะทำการวัดหลาย ๆ ครั้ง หรือวัดครั้งเดียวด้วยการวัดแบบต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความคงที่ของคำตอบ เรื่องนี้ผู้ประเมินหลักสูตรต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการวัดค่อนข้างมาก และมีความละเอียดรอบคอบ
๔. ความเป็นปรนัย (objectivity) หมายถึง คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจข้อมูลที่ได้จากการวัดตรงกันมากน้อยเพียงไร ผู้ประเมินรวบรวมข้อมูลรายละเอียดและตัดสินใจ แปลผลตรงกับบุคคลที่ร่วมประเมินด้วยความเป็นปรนัยของการประเมินจึงเกิดขึ้น

^{๕๔} สมพงษ์ สิงหะพล , หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร , (ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา), หน้า ๑๘๑-๑๘๓.

^{๕๕} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาวีธีทางการสอน, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๖), หน้า ๕๗-๕๘.

๕. ความตรงประเด็น (relevance) หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการประเมินมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประเมินเพียงไร การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินไว้ชัดเจน จะช่วยให้ผู้ประเมินมีความระมัดระวังในการเก็บข้อมูลและตรวจสอบตนเองเสมอได้ ทำกิจกรรมการประเมินสอดคล้องกับประเด็นที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายง่ายขึ้น

๖. ความสำคัญ (importance) หมายถึง การจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบหลักสูตรที่จะประเมิน การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลว่า ข้อมูลส่วนใดมีประโยชน์มากกว่ากัน เพราะ การประเมินหลักสูตรบางครั้งต้องทำการประเมินที่มีลักษณะกว้างและลึก

๗. ขอบข่ายของการประเมิน (scope) หมายถึง ระบบและแบบแผนของการประเมินที่จะเอื้ออำนวยให้การศึกษาได้กว้างและลึก ผู้ประเมินจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ และไม่ควรรีบยัดวิธีการประเมินเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งมาใช้ในการประเมินหลักสูตร

๘. ความเชื่อถือและการยอมรับ (credibility) หมายถึง ผู้ที่ต้องการใช้ผลการประเมิน มีความเชื่อในผู้ประเมิน และยอมรับข้อมูลจากผลการประเมินได้มากน้อยเพียงใด เพราะ ความสัมพันธ์ของผู้ประเมินหลักสูตรกับผู้ใช้ผลการประเมินหลักสูตรจะมีอิทธิพลต่อการประเมินหลักสูตรมาก

๙. เวลา (timeliness) หมายถึง การรายงานผลการประเมินจะทันใช้ในเวลาที่ต้องการหรือไม่ การใช้เวลาสำหรับกิจกรรมการประเมิน การเขียนรายงานการประเมินเป็นรายละเอียดจะต้องใช้เวลามาก อาจจะทำให้พลาดโอกาสที่จะใช้หลักสูตรรวมทั้งการตัดสินใจหลักสูตร

๑๐. ขอบเขตของการใช้ผลการประเมิน (pervasiveness) หมายถึง การนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้อย่างกว้างขวางและมีการเผยแพร่อย่างไร การเขียนรายงานการประเมินหลักสูตรจะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะนำเสนอให้ถูกต้อง

๑๑. ประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึง การพิจารณาทางเลือกในการปฏิบัติเมื่อการประเมินเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางเลือกนั้นอาจจะเกี่ยวข้องกับผู้ร่วมงาน ค่าใช้จ่าย ประโยชน์ที่ได้รับจากการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ มีทรัพยากรอะไรบ้างที่สูญเสียโดยเปล่าประโยชน์ ทั้ง ๆ ที่การสูญเสีย นั้นสามารถหลีกเลี่ยงได้ มีสถานการณ์หรือเหตุการณ์อะไรที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน แต่ไม่ได้นำมาใช้ศึกษา การดำเนินการประเมินส่วนมากจะพบกับข้อจำกัดต่าง ๆ ผู้ประเมินหลักสูตรต้องมีความตระหนักและรับผิดชอบต่อจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรให้มาก

๒.๒.๘ การประเมินหลักสูตรโดยใช้ CIPP Model

(Stufflebeam, Daniel L. and Shinkfield)^{๖๑} ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

๑. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) คือ การประเมินที่เป็นระบบและการวิเคราะห์ในภาพกว้าง วัตถุประสงค์ในการประเมินส่วนนี้ เพื่อให้ได้การกำหนดหลักการ และ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ลักษณะการประเมินแบบนี้จะช่วยให้อธิบาย และขยายความชัดเจนในสภาพแวดล้อม สภาพที่พึงปรารถนา และสภาพที่เป็นจริงบ่งชี้ถึงสภาพที่ต้องการ การวิเคราะห์ปัญหาที่ขัดขวางไม่สามารถบรรลุความต้องการเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ

๒. การประเมินองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) การประเมินส่วนนี้มีวัตถุประสงค์การประเมินเฉพาะการวิเคราะห์ในระดับแคบ การประเมินเพื่อให้ข้อมูลรายละเอียดสำหรับพิจารณาว่าจะใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อใช้ในการเลือกปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการวางแผนและการออกแบบการใช้หลักสูตรต่อไป

๓. การประเมินองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการ (Process Evaluation : P) การประเมินขั้นตอนนี้จะทำให้ทราบผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะ ๆ กับบุคคลที่รับผิดชอบการใช้หลักสูตร โดยการประเมินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ของการใช้หลักสูตร สำหรับการตัดสินใจว่า จะดำเนินการด้วยวิธีใด ส่วนที่บกพร่องจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไร จุดมุ่งหมายการประเมินหลักสูตรในระยะนี้ คือ ๑) เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องขณะดำเนินการใช้หลักสูตร ๒) เพื่อเสนอข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และ ๓) เพื่อเป็นการบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นขณะที่ใช้หลักสูตร

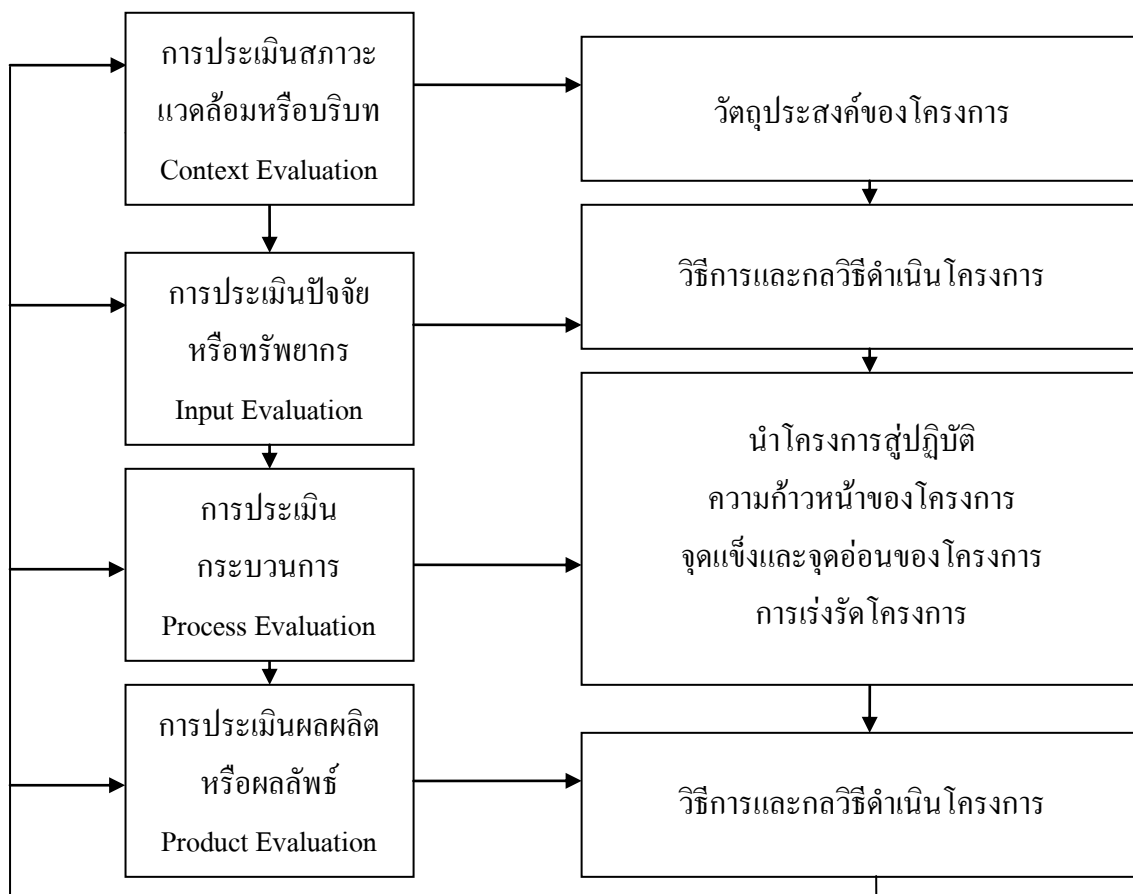
๔. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินองค์ประกอบที่เป็นผลผลิตและผลกระทบของการใช้หลักสูตร เกิดผลตามวัตถุประสงค์หลักสูตรหรือไม่ และยังเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรหรือยกเลิกการใช้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์^{๖๒} ได้สรุป ความสัมพันธ์ของประเภทการประเมิน และประเภทการตัดสินใจในรูปแบบประเมินหลักสูตรแบบซิปป์ โดยอธิบายเป็นแผนภูมิรูปภาพ ๒ ดังนี้

^{๖๑} Stufflebeam, Daniel L. and Shinkfield, Anthony J. Shinkfield, **Systematic Evaluation : A Self-Instructional Guide to Theory and Practice**. 4th., Boston, Kluwer-Nijhoff Publishing, 1990. P 32.

^{๖๒} สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, **วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า**, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๘๕.

แผนภาพ ๒ ความสัมพันธ์ของประเภทการประเมิน และประเภทการตัดสินใจใน
รูปแบบประเมินหลักสูตรแบบชิปปี้

(Stufflebeam)^{๖๓} ได้อธิบายภาพรวมของการประเมินรูปแบบชิปปี้ ๔ ด้าน คือ ด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Context Evaluation) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ด้านผลผลิต (Product Evaluation) จำแนกตามวัตถุประสงค์และวิธีการ

^{๖๓} Stufflebeam, Daniel L. and Shinkfield, Anthony J. Shinkfield. **Systematic Evaluation :**

A Self-Instructional Guide to Theory and Practice. 4st, Boston. Kluwer-Nijhoff Publishing, 1990.
P 170-171.

๒.๓ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ หลักสูตร ๕ ปี (หลักสูตรปรับปรุง) พุทธศักราช ๒๕๕๐ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง) พุทธศักราช ๒๕๕๐ หลักสูตร ๕ ปี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหลักสูตรที่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านการศึกษา การบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กับสายสามัญ สามารถประยุกต์หลักสังคมศึกษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยใช้ระยะเวลาเรียนปกติประมาณ ๕ ปีการศึกษา ต้องไม่ต่ำกว่า ๘ ภาคการศึกษาปกติ อย่างมากไม่เกิน ๑๖ ภาคการศึกษาปกติของหลักสูตรที่เรียนเต็มเวลา และต้องปฏิบัติศาสนกิจหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ๒ ภาคการศึกษาปกติ

๑. ชื่อหลักสูตร

๑.๑ ภาษาไทย : หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

๑.๒ ภาษาอังกฤษ : Bachelor of Arst Program in Social Studies

๒. ชื่อปริญญา

๒.๑ ภาษาไทย : พุทธศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา)

: พธ.บ. (สังคมศึกษา)

๒.๒ ภาษาอังกฤษ : Bachelor of Education (Social Studies)

: B. Ed. (Social Studies)

๓. ปรัชญาของหลักสูตร

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต บูรณาการพุทธศาสตร์กับศาสตร์ทางการศึกษา บนพื้นฐานของศีลธรรม นำความรู้ เพื่อบริการสังคมและประเทศชาติ

๔. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๔.๑. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการเรียนรู้สังคมศึกษา

๔.๒. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความสามารถนำความรู้ทางพุทธศาสตร์และสังคมศึกษามาประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

๔.๓. เพื่อผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา

๕. โครงสร้างของหลักสูตร

๕.๑. จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร จำนวน ๑๗๗ หน่วยกิต

๕.๒. โครงสร้างของหลักสูตร แบ่งออกเป็นหมวดวิชา ดังนี้

๑) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน ๓๐ หน่วยกิต

ประกอบด้วย

- ก. กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ๘ หน่วยกิต
- ข. กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ๘ หน่วยกิต
- ค. กลุ่มวิชาภาษา ๘ หน่วยกิต
- ง. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ๘ หน่วยกิต

๒.) หมวดวิชาชีพครู จำนวน ๕๐ หน่วยกิต

๓.) หมวดวิชาเฉพาะด้าน จำนวน ๙๑ หน่วยกิต

ประกอบด้วย

- ก. วิชาแกนพระพุทธศาสนา ๓๐ หน่วยกิต
- ข. วิชาพระพุทธศาสนาประยุกต์ ๑๐ หน่วยกิต
- ค. วิชาเฉพาะสาขา ๕๑ หน่วยกิต

๔.) หมวดวิชาเลือกเสรี จำนวน ๖ หน่วยกิต

๕.๓ รายวิชา

๕.๓.๑ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ๓๐ หน่วยกิต

ดูรายละเอียดในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

สรุปได้ว่า หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีปรัชญาหลักสูตรที่ชัดเจนที่จะพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม และจริยธรรม โดยใช้ระยะเวลาเรียนประมาณ ๕ ปี การศึกษา และต้องเรียนไม่ต่ำกว่า ๘ ภาคการศึกษาปกติ อย่างมากไม่เกิน ๑๖ ภาคการศึกษาปกติ ของหลักสูตรที่เรียนเต็มเวลา และต้องปฏิบัติศาสนกิจหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ๒ ภาคการศึกษาปกติ บัณฑิตที่จบการศึกษาในหลักสูตรนี้ จะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านการศึกษา สามารถบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กับการศึกษาสามัญ ตลอดจนถึงสามารถประยุกต์หลักการบริหารการศึกษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นผู้ที่มี

คุณธรรม จริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยถึงสนใจที่จะประเมินความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตเพื่อเสนอแนะและใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยภายในประเทศ

สุทัศนีย์ สุขประเสริฐ^{๖๔} ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้รูปแบบการประเมินชิปปี้ (CIPP Model) ประเมินใน ๔ ด้าน คือ ด้านบริบท ได้แก่วัตถุประสงค์หลักของหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร คุณลักษณะของอาจารย์ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียน สถานที่เรียน และจำนวนคนไข้ ด้านกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การบริหารหลักสูตร และด้านผลผลิต ได้แก่ การประเมินประสิทธิภาพของบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๓๒๑ คน ประกอบด้วย อาจารย์จำนวน ๖๔ คน นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ ๖ จำนวน ๓๓ คน บัณฑิตแพทย์จำนวน ๑๒๐ คน และผู้บังคับบัญชาบัณฑิตแพทย์ จำนวน ๑๐๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสอบถามมาตราประมาณค่า ๕ ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ความเหมาะสม คือ ๓.๕๐ โดยใช้การทดสอบค่า (t-test) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสมกับเกณฑ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ด้านบริบท อาจารย์ นิสิต และบัณฑิตแพทย์ มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก

ด้านปัจจัยเบื้องต้น โครงสร้างของหลักสูตรเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย และโครงสร้างของหลักสูตรมิได้กำหนดหมวดวิชาเลือกเสรีไว้ อาจารย์ นิสิต และบัณฑิตแพทย์ มีความเห็นว่าคุณลักษณะของอาจารย์และคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก อาจารย์มีความเห็นว่าโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนนิสิตและบัณฑิตแพทย์มีความเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

^{๖๔} สุทัศนีย์ สุขประเสริฐ “การประเมินหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๔๔, หน้า ๗๓.

อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียน สถานที่เรียนและจำนวนคนไข้ ทั้งอาจารย์ นิสิตและบัณฑิต แพทย์มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับปานกลาง

ด้านกระบวนการ อาจารย์และบัณฑิตแพทย์ มีความเห็นว่าการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง นิสิตมีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก ด้านการวัด และประเมินผล อาจารย์มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก นิสิตและบัณฑิตแพทย์ มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนด้านการบริหารหลักสูตร อาจารย์ นิสิต และบัณฑิตแพทย์มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับปานกลาง

ด้านผลผลิต ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตแพทย์ มีความเห็นว่าการบัณฑิตแพทย์ เป็นแพทย์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และประสิทธิภาพของบัณฑิตแพทย์ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนด้านทักษะมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย ๓.๕๐ พบว่า อาจารย์ นิสิต และบัณฑิตแพทย์มีความเห็นว่าการบัณฑิตมีความเหมาะสมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ด้านปัจจัยเบื้องต้น นิสิตและบัณฑิตแพทย์มีความเห็นว่ามีเหมาะสมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ส่วนอาจารย์มีความเห็นไม่แตกต่างจากเกณฑ์ที่กำหนด ด้านกระบวนการ อาจารย์และนิสิตมีความเห็นไม่แตกต่างจากเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนบัณฑิตแพทย์ มีความเห็นว่ามีเหมาะสมต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ด้านผลผลิต ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตมีความเห็นว่าการบัณฑิตแพทย์ มีความเหมาะสมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

อาจารย์ นิสิตและบัณฑิตแพทย์ มีข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรว่า ควรมีการจัดโครงการอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้กับอาจารย์ อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียนและสถานที่เรียน ควรจัดให้เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียนและผู้สอน ควรปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้นิสิตรู้จักคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาเป็น โดยให้นิสิตได้ค้นคว้าด้วยตนเองและสนับสนุนให้มีการเรียนอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้บังคับบัญชาบัณฑิตแพทย์มีข้อเสนอแนะว่า บัณฑิตแพทย์ควรมีความรู้ทางด้านทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติงานจริง และมหาวิทยาลัยควรจัดโครงการติดตามผลบัณฑิตโดยศึกษาข้อมูลจากสภาพความเป็นจริง เพื่อให้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นหลักสูตรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

วิชัย พรมาลัยรุ่งเรือง^{๖๕} ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาช่างเคหภัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาช่างเคหภัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งผู้วิจัยประเมินโดยใช้รูปแบบประเมินสิบปีทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านบริบทประเมินเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้นประเมินเกี่ยวกับ สื่อการเรียนการสอน วัสดุฝึก สถานที่เรียน โรงฝึกงานคุณสมบัตินักศึกษา ตำราเรียน ความพร้อมและศักยภาพของอาจารย์ ด้านกระบวนการประเมินเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมการวัดและประเมินผล และด้านผลผลิตประเมินเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การนำความรู้ไปใช้ ผลการปฏิบัติงาน คุณธรรมและบุคลิกภาพของผู้สำเร็จการศึกษา และมีกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็น อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๒๗ คน นักศึกษา จำนวน ๑๑๒ คน ผู้สำเร็จการศึกษา ๕๖๓ คน ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน ๕๒๓ คน และผู้บริหารจำนวน ๖ คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตร ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเป็นการคำนวณหาคะแนนเฉลี่ยและคะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลการวิจัยดังนี้

๑. การประเมินด้านบริบท พบว่า จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร มีความชัดเจนและเหมาะสมในระดับมาก
๒. การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า สื่อการเรียนการสอน วัสดุฝึก โรงฝึกงาน คุณสมบัตินักศึกษา ตำราเรียน ความพร้อมและศักยภาพของอาจารย์มีความเหมาะสมในระดับ ปานกลาง ส่วนสถานที่เรียนมีความเหมาะสมในระดับมาก
๓. การประเมินด้านกระบวนการ พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนกิจกรรมการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมาก
๔. การประเมินด้านผลผลิต พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การนำความรู้ไปใช้และผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนคุณธรรมและบุคลิกภาพของผู้สำเร็จการศึกษามีความเหมาะสมในระดับมาก

วณิ ลิมปิสวัสดิ์^{๖๖} ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นและติดตามผลหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๘) สาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส

^{๖๕} วิชัย พรมาลัยรุ่งเรือง , เรื่องการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง , (ปวส.) (สาขาวิชาช่างเคหภัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕) , หน้า ๖๔.

^{๖๖} วณิ ลิมปิสวัสดิ์, การประเมินและติดตามผลหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๘) ,สาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๕๔๕. หน้า ๘๕ .

ผลการวิจัยพบว่า

บัณฑิตคณะครุศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๘) สาขามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส ส่วนใหญ่ร้อยละ ๑๐๐ เป็นหญิง โดยเป็นบัณฑิตที่ประกอบอาชีพไม่ใช่ทางการศึกษาจำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘๑ สำหรับบัณฑิตทำงานในอาชีพการศึกษาทั้งหมดทำการสอนอยู่ทั้งในระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย บัณฑิตมีความคิดเห็นตรงกันว่ามีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือทางการศึกษาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย สำหรับปัญหาในด้านผู้สอนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนการนำความรู้จากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๘) ไปใช้นั้นบัณฑิตมีความคิดเห็นว่าจะสามารถนำทักษะที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันและงานน้อยมาก เว้นทักษะการพูดซึ่งใช้มาก ส่วนด้านคุณลักษณะของบัณฑิตที่ได้จากการเรียนการสอนตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๘) นั้นมีความเห็นว่า ตนเองมีคุณลักษณะที่ได้จากการเรียนตามหลักสูตรอยู่ในระดับน้อย แสดงว่า ไม่บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรตั้งไว้

ศยามา สรมยุรา^{๖๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตภูมิภาคตะวันตก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยใช้รูปแบบการประเมิน (CIPP Model) ของแดเนียล แอล. สต๊ฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนเอกชนที่เป็นโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา ๒๕๔๕ เขตภูมิภาคตะวันตก จำนวน ๑๕ โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มผู้สอน และกลุ่มคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม ๑๑๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ เก็บข้อมูลระหว่าง ๑๕ สิงหาคม ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๔๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าร้อยละ (%) คะแนนมาตรฐาน T (T-score) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า

^{๖๓} ศยามา สรมยุรา. “การประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตภูมิภาคตะวันตก”, (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๕), หน้า ๔๒.

๑. ด้านบริบท ปัจจัยภายในและภายนอกของสถานศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยภาพรวมของสถานศึกษาเขตภูมิภาค ตะวันตกมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น คุณลักษณะของครู คุณลักษณะของนักเรียน และสื่อการเรียนรู้ โดยภาพรวมของสถานศึกษาเขตภูมิภาคตะวันตกอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
๓. ด้านกระบวนการ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมของสถานศึกษาเขตภูมิภาคตะวันตกมีผลการปฏิบัติ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
๔. ด้านผลการปฏิบัติตามกระบวนการ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การบริหาร หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมของสถานศึกษาเขตภูมิภาค ตะวันตกมีผลการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

เสาวนิตย์ เจริญชัย^{๖๔} ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาอาชีวศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในด้านองค์ประกอบของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลจาก อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๑๒ คน มหาบัณฑิต จำนวน ๔๘ คน นักศึกษา จำนวน ๑๘ คน และหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาของ มหาบัณฑิต จำนวน ๓๔ คน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

๑. การประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร ในด้านโครงสร้างของหลักสูตร และการ เรียนเพิ่มเติมสำหรับนักศึกษาที่มีพื้นฐานสาขาวิชาอื่นนอกเหนือจากทางการศึกษานั้น ทั้ง อาจารย์ผู้สอนมหาบัณฑิตและนักศึกษา เห็นว่ามีความเหมาะสม ส่วนวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเนื้อหาสาระนั้น ทั้งอาจารย์ผู้สอน มหาบัณฑิตและนักศึกษา เห็นว่ามีความเหมาะสม และ สอดคล้องกันในระดับมาก
๒. การประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ อาจารย์ผู้สอนเห็นว่า กระบวนวิชาที่รับผิดชอบมี การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก สำหรับมหาบัณฑิตและนักศึกษาเห็นว่าทุก กระบวนวิชาที่ภาควิชาอาชีวศึกษารับผิดชอบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

^{๖๔} เสาวนิตย์ เจริญชัย, “วิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ”, (สาขาวิชา อาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) พ.ศ. ๒๕๔๖. หน้า ๓๑.

๓. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร พบว่า มหাবัณฑิตส่วนใหญ่ใช้เวลา ๓ ปี การศึกษาในการศึกษาจนจบหลักสูตร และจบการศึกษาด้วยคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๐-๓.๖๔ สำหรับการประเมินคุณลักษณะของมหาบัณฑิตนั้น ทั้งอาจารย์ผู้สอน มหาบัณฑิต นักศึกษา และหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต เห็นว่ามหาบัณฑิตมีคุณลักษณะทั้งด้านความเป็นผู้นำ การจัดการเรียนการสอน การวิจัยการประเมินและการแก้ไขปัญหา รวมถึงด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่

ชาญยุทธ์ นุชนงค์^{๖๕} ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๐ สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าศึกษาต่อวิทยาลัยเทคนิค เขตการศึกษา ๑๒ สังกัดกรมอาชีวศึกษา การวิจัยครั้งนี้มี ความมุ่งหมาย เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๔๐ สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง ใน ๔ ด้าน คือ บริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๑๔๕ คน และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน ๒๔ คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๖๙ คน จากวิทยาเทคนิค เขตการศึกษา ๑๒ สังกัดกรมอาชีวศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม แบบสำรวจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ Z-test เปรียบเทียบจากเกณฑ์ ความเหมาะสมของหลักสูตรที่กำหนดไว้ เท่ากับ ๑.๐๐

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ด้านบริบท อาจารย์ และผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตรโดยรวมว่า เหมาะสมมาก ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสม ปานกลาง

๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น อาจารย์มีความคิดเห็นว่า โครงสร้างของหลักสูตรโดยรวมตรงกัน ว่าเหมาะสมมาก อาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะของอาจารย์ โดยรวมเหมาะสมมาก ส่วนรายวิชาของหลักสูตร และอุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียน และสถานที่เรียน อาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นโดยรวมว่า เหมาะสมปานกลาง

^{๖๕} ชาญยุทธ์ นุชนงค์, “วิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง”, พุทธศักราช ๒๕๔๐ หน้า ๓๕.

๓. ด้านกระบวนการ อาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นโดยรวมว่า กระบวนการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และการบริหารหลักสูตรโดยรวมว่าเหมาะสมปานกลาง

๔. ด้านผลผลิต ผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นโดยรวมว่า ประเมินสิทธิภาพการทำงานเหมาะสมมาก ส่วนผู้บังคับบัญชา มีความคิดเห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่โดยรวมเหมาะสมปานกลาง และผู้บังคับบัญชา มีความคิดเห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษา ตามความต้องการของผู้บังคับบัญชา โดยรวมว่า เหมาะสมมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยรวมพบว่า อาจารย์ นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษา เห็นว่าในด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต เหมาะสมสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) ผู้บังคับบัญชาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ ไม่ต่างจากเกณฑ์ และผู้สำเร็จการศึกษาที่ผู้บังคับบัญชาต้องการมีความเหมาะสมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ด้านบริบท อาจารย์เห็นว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษา ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ส่วนโครงสร้างของหลักสูตรโดยรวมสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของกรมอาชีวศึกษา ทางด้านเนื้อหาของหลักสูตรพบว่ามีเหมาะสมมาก โดยเฉพาะวิชาเครือข่ายข้อมูล ๑ หน่วยกิต ที่มีค่าเฉลี่ยสูงถึง ๔.๕๐

ด้านปัจจัยเบื้องต้น อาจารย์เห็นว่าผู้สอนเองมีความเหมาะสมมากกว่าประเด็นอื่น ๆ ส่วนด้านนักศึกษาเห็นว่าด้านอาจารย์ผู้สอนและอุปกรณ์การเรียนการสอน อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ในด้านห้องสมุดและสภาพห้องเรียน เห็นว่าต่ำกว่าระดับเหมาะสมมาก ซึ่งแตกต่างจากผู้สำเร็จการศึกษาที่เห็นว่าในทุก ๆ ด้านต่ำกว่าเกณฑ์ระดับเหมาะสมมาก

ด้านกระบวนการ อาจารย์เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนต่ำกว่าเกณฑ์ และในด้าน การวัดผลประเมินผลอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ส่วนนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา เห็นว่าทั้ง ๒ ด้านต่ำกว่าเกณฑ์เหมาะสมมาก

ด้านผลผลิต อาจารย์ ผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา เห็นว่าต่ำกว่าเกณฑ์เหมาะสมมาก ยกเว้นด้านจิตพิสัย ที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่ามีเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงถึง ๔.๐๔

๒.๔.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

Martz, Gary Lee^{๑๐} ได้ใช้แบบจำลองซิปป์ประเมินโครงการด้านโภชนาการศึกษาศึกษาในโรงเรียนชนบท รัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา ผลการประเมินพบว่า โครงการมีประสิทธิภาพ และนักเรียนแสดงความรู้ด้านโภชนาการในระดับสูง แต่ผู้วิจัยได้ให้ข้อคิดว่า การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการในระยะยาวนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก

Fidone, Diana Jean^{๑๑} ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของหลักสูตรและการประเมินโปรแกรมวิทยาศาสตร์ระดับมัธยม โดยใช้แบบจำลองซิปป์ (CIPP) เพื่อเตรียมนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางในระดับสูง โดยรวบรวมจากครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาเกรด ๖-๑๒ จำนวน ๑๐๐ คน และนักเรียนสายวิทยาศาสตร์เกรด ๑๐-๑๒ จำนวน ๖๑๘ คน โดยใช้คำถามการวิจัยจำนวน ๖ ข้อ และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และการแจกแจงความถี่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร ความปรารถนาของหลักสูตร ผลของเพศ ระดับของเกรด การมอบหมายงาน และความชอบ-ไม่ชอบของนักเรียน ผลการประเมินสรุปได้ ดังนี้

๑. นักเรียนต้องการประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งการเยี่ยมชมชุมชนทางวิทยาศาสตร์แห่งอื่นมากกว่าการทดลองในห้องปฏิบัติการและการศึกษาวิทยาศาสตร์เพิ่มเติม ในชั้นเรียน

๒. ครูควรเน้นขอบข่ายของจุดประสงค์ในการศึกษาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนเพื่อการพัฒนาทักษะในห้องปฏิบัติการ และพัฒนาทักษะการทำงาน

๓. ทั้งนักเรียนและครูต้องการหลักสูตรระยะสั้น ๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาในสาขาอื่น ๆ โดยกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ภาคเรียน

๔. ครูในโรงเรียนระดับกลางไม่ได้คิดว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิทยาศาสตร์มีหลายประการ นอกจากการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ และการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับนักเรียนเท่านั้น

^{๑๐} Martz, Gary Lee. "A Formative Evaluation of A Nutrition Education and Training Program in Selected Rural Pennsylvania School," Dissertation Abstracts International. 42 : 1984, November 1981.

^{๑๑} Fidone, Diana Jean. (1997). "An Evaluation of a Secondary Program Using the Context Component of the CIPP Decision-Making Model," Dissertation Abstracts International. 54 : ๒๐๓๘ A-2038A-2039A.

Botzer, Elizabeth Ann ^{๗๒} ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นประสิทธิผลของหลักสูตรการป้องกันความรุนแรงขั้นที่สองสำหรับนักเรียนเกรด ๓ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า โปรแกรมขั้นที่ ๒ ประสบผลสำเร็จในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับความรู้การใช้ถ้อยคำป้องกันความก้าวร้าว มีคะแนนเฉลี่ยผลทางทักษะก่อนการทดสอบ ๑๑.๘๕ และหลัง การทดสอบ ๑๘.๖๕

จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้นตามสภาพของสังคมในแต่ละยุคสมัย

แนวความคิดจากเอกสาร และผลงานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศที่ได้นำมาเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบการประเมินชีพปี (CIPP Model) เพราะเป็น การประเมินแบบครบวงจร ครอบคลุมทุกด้าน มองให้เห็นภาพชัดเจน

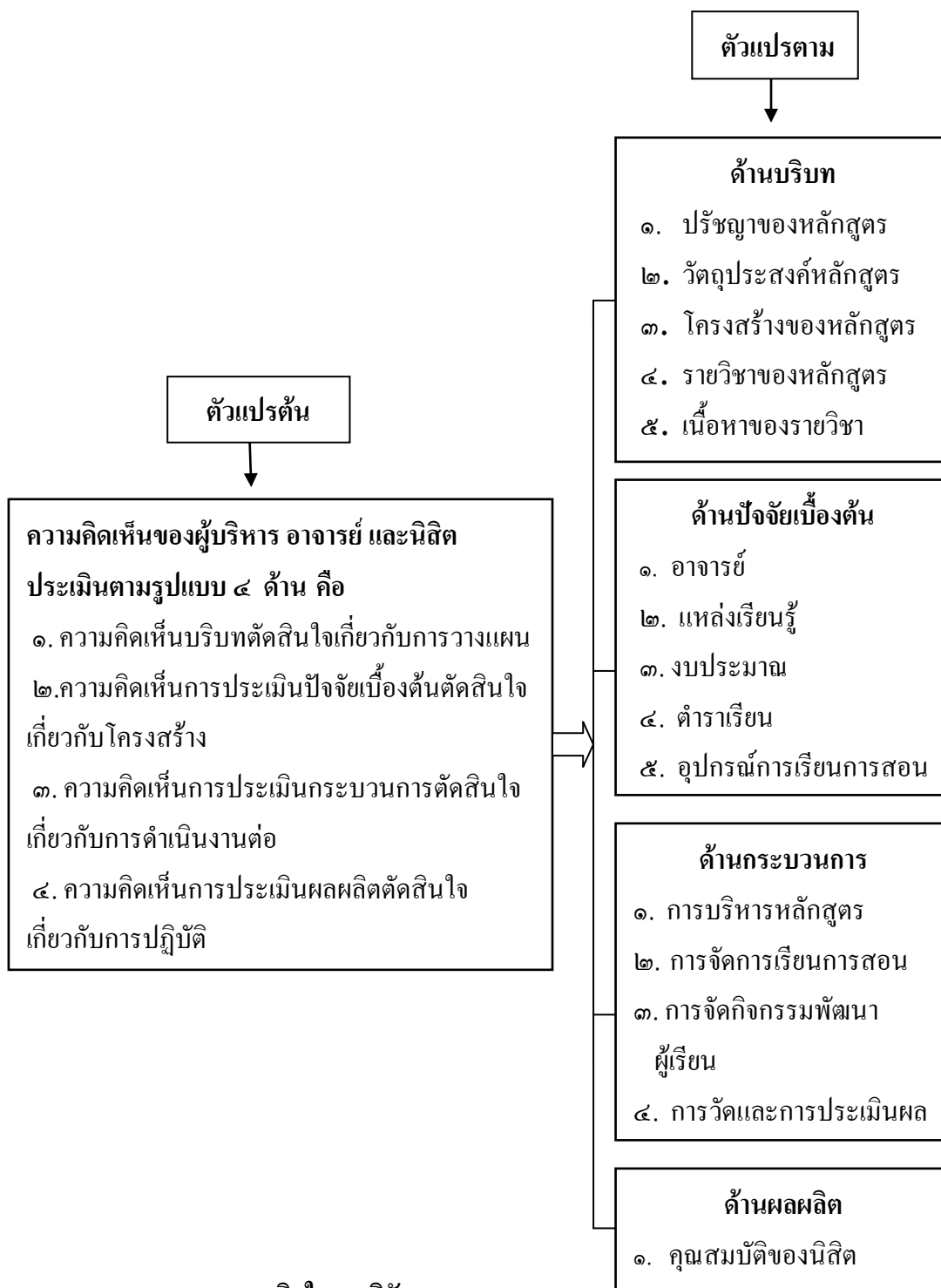
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการทำวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้รูปแบบการประเมินชีพปี (CIPP Model)

---

^{๗๒} Botzer, Elizabeth Ann, An evaluation of the effectiveness of the Second Step Violence Prevention Curriculum for third-grade students. [Online]. Available: <http://lib.edu.chula.ac.th>, 2003.

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ความคิดเห็นผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

แผนภาพ ๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากร ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความคิดเห็น หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๑๐๕ คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน ๖ รูป/คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน ๘ รูป/คน นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๑ จำนวน ๓๐ รูป/คน นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๒ จำนวน ๒๕ รูป/คน นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๓ จำนวน ๒๐ รูป/คน และนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๔ จำนวน ๒๐รูป/คน

ตารางที่ ๒ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	ประชากร (รูป/คน)
ผู้บริหาร	๖
อาจารย์	๘
นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๑	๓๐
นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๒	๒๕
นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๓	๒๐
นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๔	๒๐
รวม	๑๐๕

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม

ลักษณะแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) สร้างตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) โดยเป็นแบบสอบถามที่ครอบคลุมประเด็นการประเมิน ๔ ด้าน ตามแบบจำลองซิปป์ (CIPP Model)

๑. ด้านบริบท ได้แก่ ปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาของหลักสูตร เนื้อหาของรายวิชา

๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ อาจารย์ แหล่งเรียนรู้ งบประมาณ ตำราเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน

๓. ด้านกระบวนการ ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและการประเมินผลการศึกษา

๔. ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณสมบัติของนิสิต

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรในตอนที่ ๒

จากวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยดำเนินการสรุปวัตถุประสงค์ของความคิดเห็นการประเมิน ประเด็นการประเมิน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน เครื่องมือ และแหล่งข้อมูล ดังตัวอย่างตารางแสดงความสัมพันธ์ของรูปแบบความคิดเห็นหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามตารางประกอบ ๓ ดังนี้

ตารางที่ ๓ รูปแบบความคิดเห็นการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน	เครื่องมือ	แหล่งข้อมูล
๑. ด้านบริบท	-ปรัชญาของหลักสูตร	- สอดคล้องกับ พรบ. ๔๒ ตาม มาตรา ๖ ให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ	- แบบสอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์ที่ใช้ใน การประเมิน	เครื่องมือ	แหล่ง ข้อมูล
๑. ด้านบริบท	- ปรัชญาของ หลักสูตร	สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- วัตถุประสงค์ของ หลักสูตร	- ครอบคลุมตามจุดมุ่งหมาย ทางการศึกษาในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย - มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย - ความเหมาะสมกับสภาพ สังคมปัจจุบัน - ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ ประยุกต์หลักการบริหาร การศึกษาในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา - สอดคล้องกับปรัชญา ของหลักสูตร	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- โครงสร้าง ของ หลักสูตร	- ความเหมาะสมของจำนวน หน่วยกิตที่เรียนตลอด หลักสูตร - ความเหมาะสมของการจัดกลุ่ม วิชาในโครงสร้างหลักสูตร	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- รายวิชาของ หลักสูตร	- ความเหมาะสมของ การกำหนดรายวิชา - ความสอดคล้องระหว่างราย วิชากับความมุ่งหมาย ของหลักสูตร	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์ที่ใช้ใน การประเมิน	เครื่องมือ	แหล่ง ข้อมูล
๑. ด้านบริบท	- เนื้อหา ของรายวิชา	- ความเหมาะสมของเนื้อหา - ความทันสมัยของเนื้อหา วิชาการ - ความสอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียน - ความเหมาะสมของเนื้อหา กับการนำไปปฏิบัติงานจริง หรือนำไปใช้ในการบริหาร	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
๒. ด้านปัจจัย เบื้องต้น	- อาจารย์	- วุฒิการศึกษาตรงกับ สาขาวิชาที่สอน - ความเหมาะสมต่อ สัดส่วนนิสิต - ความรู้ความสามารถใน สาขาวิชาที่สอน - ความรับผิดชอบ ในหน้าที่ที่สอน - การเพิ่มพูนความรู้และทักษะ - คุณธรรม จริยธรรมและเจต คติที่ดีต่ออาชีพ - ความสัมพันธ์ที่ดีกับนิสิต	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- แหล่ง เรียนรู้	- ความเหมาะสมของห้องเรียน - ความเหมาะสมของห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- งบประมาณ	- ความเพียงพอในการบริหาร หลักสูตร	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์ที่ใช้ใน การประเมิน	เครื่องมือ	แหล่ง ข้อมูล
๒. ด้านปัจจัย เบื้องต้น	- งบประมาณ	- ได้รับงบประมาณจากรัฐ - ได้รับจากการบริจาคทั่วไป	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร
	- ค่าาเรียน	- จำนวนค่าาเรียน - ความทันสมัย ความสะดวก - ความต้องการของผู้เรียน - คุณภาพการใช้งาน	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
๓. ด้าน กระบวนการ	- อุปกรณ์ การเรียน การสอน	- จำนวนอุปกรณ์ - คุณภาพในการใช้ - ความทันสมัยและเหมาะสม - ความสะดวกในการใช้งาน	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- การบริหาร หลักสูตร	- การวางแผนการ บริหารหลักสูตร - ความสะดวกในการให้ บริการนิสิต - ความเหมาะสมการจัดตาราง การเรียนการสอน การจัด อาจารย์ และการจัดโปรแกรม	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- การจัด การเรียน การสอน	- ความเหมาะสม ในการจัดกิจกรรม - การจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับความมุ่งหมาย ของหลักสูตร	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์ที่ใช้ใน การประเมิน	เครื่องมือ	แหล่ง ข้อมูล
๓. ด้าน กระบวนการ	- การจัด การเรียน การสอน	- การเตรียมการสอน ของผู้สอน - ผู้สอนแจ้งจุดมุ่งหมาย ของการเรียน - ผู้สอนแทรกจริยธรรม คุณธรรม - ผู้สอนมีวิธีการที่เหมาะสม	- แบบ สอบถาม - แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต - อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- การจัด กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน	- ความเหมาะสมใน การจัดกิจกรรม	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต
	- การวัดและ การประเมิน ผลการศึกษา	- การวัดและการประเมินผล สอดคล้องกับความมุ่งหมาย ของหลักสูตร - วิธีการวัด - เครื่องมือในการวัด - เกณฑ์การประเมินผล - ประเมินหลังเรียนจบใน แต่ละระดับ	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - นิสิต

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

วัตถุประสงค์ ของการประเมิน	ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์ที่ใช้ใน การประเมิน	เครื่องมือ	แหล่ง ข้อมูล
๔. ด้าน ผลผลิต	- คุณสมบัติ ของนิสิต	- ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตร ๓ ด้าน ๑. ด้านพุทธิพิสัย - ความรู้ทั่วไป - ความรู้ในวิชา ๒. ด้านจิตพิสัย - คุณธรรม - ความรับผิดชอบ - มนุษย์สัมพันธ์ต่อคน รอบข้าง - ขอมรับการติชม - ความตรงต่อเวลา - ความซื่อสัตย์ ๓. ด้านทักษะพิสัย - นำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ได้ - มีเทคนิคการทำงานใน สถานการณ์ต่าง ๆ - การปฏิบัติงาน - การใช้ทรัพยากร	- แบบ สอบถาม	- อาจารย์ - ผู้บริหาร - อาจารย์

การสร้างเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๑. ศึกษาจากเอกสารหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ความคิดเห็นของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดส่วนประกอบของหลักสูตรที่จะประเมิน ผลจากการศึกษาได้ส่วนประกอบของหลักสูตรที่จะประเมิน ดังนี้

๒.๑ ด้านบริบท

ปรัชญาของหลักสูตร

- สอดคล้องกับ พรบ. ๔๒ ตามมาตรา ๖

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- ครอบคลุมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย
- สอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตร

- ความเหมาะสมของหน่วยกิตและการจัดกลุ่มวิชา

รายวิชาของหลักสูตร

- ความเหมาะสมของการกำหนดรายวิชา

เนื้อหาของรายวิชา

- เนื้อหาภาคทฤษฎีและปฏิบัติ
- มีความทันสมัยและตรงกับความต้องการของผู้เรียน

๒.๒ ด้านปัจจัยเบื้องต้น

อาจารย์

- วุฒิการศึกษา

- สัดส่วนต่อนิสิต

- ความรู้ ความสามารถในสาขา
- การเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ
- จริยธรรม คุณธรรม

แหล่งเรียนรู้

- ความเหมาะสมของห้องต่าง ๆ

งบประมาณ

- จำนวนงบประมาณ

ตำราเรียน

- จำนวน

- ความทันสมัย

อุปกรณ์การเรียนการสอน

- จำนวน

- ความทันสมัย

๒.๓ ด้านกระบวนการ

การบริหารหลักสูตร

- การวางแผนการบริหาร

- การให้บริการนิสิต

- การจัดการเรียนการสอน การจัดอาจารย์ การจัดโปรแกรม

การจัดการเรียนการสอน

- ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน

- ความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

- การเตรียมการสอน

- เทคนิคการสอนต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรม

การวัดและการประเมินผลการศึกษา

- ความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

- เครื่องมือ วิธีการต่าง ๆ ในการวัด

- เกณฑ์การประเมินผล

๒.๔ ด้านผลผลิต

คุณสมบัติของนิสิต

๑) สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ๓ ด้าน

๑. ด้านพุทธิพิสัย

- ความรู้ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการศึกษา

- ความในสาขาวิชา

๒. ด้านจิตพิสัย

- คุณธรรมต่าง ๆ

๓. ด้านทักษะพิสัย

- การประยุกต์ใช้ความรู้

- เทคนิคการทำงานในสถานการณ์ต่าง ๆ

๓. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ ของเรื่องที่จะต้องประเมิน

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

๑. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน ตรวจสอบภาษาสำนวนและความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา

๒. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน มาปรับปรุงแก้ไข

๓. นำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ไป

ดำเนินการแก้ไขปรับปรุง

๕. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน ๓๐

ชุด แล้วนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ตรวจหาค่า ความเชื่อมั่นโดยหาค่าความสอดคล้องภายในแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ได้ผลดังนี้

ผลการวิเคราะห์ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try-out)

๕.๑ ด้านบริบท

๕.๑.๑ แบบสอบถามปรัชญาของหลักสูตร จำนวน ๖ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๕๗

๕.๑.๒ แบบสอบถามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำนวน ๖ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๕๓

๕.๑.๓ แบบสอบถามโครงสร้างของหลักสูตร จำนวน ๖ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๕๑

๕.๑.๔ แบบสอบถามรายวิชาของหลักสูตร จำนวน ๔ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๕

๕.๑.๕ แบบสอบถามของเนื้อหาของรายวิชา จำนวน ๕ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๓

๕.๒ ด้านปัจจัยเบื้องต้น

๕.๒.๑ แบบสอบถามอาจารย์ จำนวน ๗ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๕๐

๕.๒.๒ แบบสอบถามแหล่งเรียนรู้ จำนวน ๔ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๕

๕.๒.๓ แบบสอบถามตำราเรียน จำนวน ๕ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๐

๕.๒.๔ แบบสอบถามอุปกรณ์การเรียนการสอน จำนวน ๕ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๕

๕. ๓ ด้านกระบวนการ

๕.๓.๑ แบบสอบถามการบริหารหลักสูตร จำนวน ๕ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๑

๕.๓.๒ แบบสอบถามการจัดการเรียนการสอน จำนวน ๗ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๓

๕.๓.๓ แบบสอบถามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน ๔ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๘

๕.๓.๔ แบบสอบถามการวัดและการประเมินผลการศึกษา จำนวน ๗ ข้อ สำหรับนิสิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๕

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จะเก็บจากผู้บริหารในปีการศึกษา ๒๕๕๓ อาจารย์ผู้สอนในปีการศึกษา ๒๕๕๓ นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๔ ในปีเดียวกันนี้ด้วย

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ของแต่ละข้อคำถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับแบบสอบถามปลายเปิดแต่ละด้าน นำมาจัดกลุ่มคำตอบและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย และผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

๑. ค่าสถิติพื้นฐาน

๑.๑ ค่าความถี่ (Percent)

๑.๒ ค่าเฉลี่ย (μ) (Mean)

๑.๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) (Standard Deviation)

๒. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

เกณฑ์ความสำคัญของคำถามและคะแนน

การกำหนดค่าลำดับความสำคัญของตัวเลือกในแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดค่าลำดับความสำคัญตามเกณฑ์ต่อไปนี้

๕ หมายถึง มากที่สุด

๔ หมายถึง มาก

๓ หมายถึง ปานกลาง

๒ หมายถึง น้อย

๑ หมายถึง น้อยที่สุด

เกณฑ์พิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้คุณสมบัติความต่อเนื่องของคะแนนเพื่อเทียบผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของ ผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต ต่อหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วนำเสนอในรูปตาราง

ตอนที่ ๒ ผลการประเมินหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตาราง

ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร โดยหาค่าความถี่แล้วนำเสนอในรูปตาราง

๔.๑ ผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงได้ดังนี้

๑.ข้อมูลสถานภาพของอาจารย์ แสดงดังตารางที่ ๔

ตาราง ๔ ข้อมูลสถานภาพของอาจารย์

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่
เพศ	
ชาย	๘
หญิง	-
อายุ	
๔๖-๕๐ ปี	๒
๕๐ ปีขึ้นไป	๖

ตารางที่ ๔ (ต่อ)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่
วุฒิการศึกษาสูงสุด	
ปริญญาเอก	๒
ปริญญาโท	๖
อื่นๆ	-
ประสบการณ์ทำงาน	
๐-๔	-
๕-๑๐ ปี	๕
๑๑-๑๖ ปี	๒
๑๗ ปีขึ้นไป	๑
อื่นๆ	-
ตำแหน่งทางวิชาการ	
อาจารย์	๓
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	๕
รองศาสตราจารย์	-
ศาสตราจารย์	-
อื่นๆ	
จำนวนรายวิชาที่สอนในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๓	
๑ รายวิชา	๑
๒ รายวิชา	๖
๓ รายวิชา	๑
๓ รายวิชาขึ้นไป	
รวม	๘

จากตาราง ๔ แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามของอาจารย์ผู้สอนตามเพศ พบว่า เป็นอาจารย์เพศชาย จำนวน ๘ คน มีอายุ ๔๖-๕๐ ปี จำนวน ๒ คน อายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๖ คน สำหรับวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า ปริญญาเอก ๒ คน ปริญญาโท ๖ คน ส่วนประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีประสบการณ์การทำงาน ๕-๑๐ ปี จำนวน ๕ คน ประสบการณ์การทำงาน ๑๑-๑๖ ปี

จำนวน ๒ คน ประสิทธิภาพการทำงาน ๑๗ ปีขึ้นไป จำนวน ๑ คน ในด้านตำแหน่งทางวิชาการ พบว่า เป็นอาจารย์ ๑ คน เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ ๕ คน และจำนวนรายวิชาที่สอน พบว่า สอน ๑ รายวิชา ๑ คน สอน ๒ รายวิชา จำนวน ๖ คน และ ๓ รายวิชา ๑ คน

๒. ข้อมูลสถานภาพของนิสิต แสดงตารางที่ ๕

ตาราง ๕ ข้อมูลสถานภาพของนิสิต

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่
สถานภาพ	
พระภิกษุ	๕๕
สามเณร	๓๓
ฆราวาส	๓
อายุ	
๑๘-๒๑ ปี	๔๐
๒๒-๒๕ ปี	๓๔
๒๖-๒๙ ปี	๑๕
๓๐ ปีขึ้นไป	๕
คุณสมบัติ (สมัครเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา)	
มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๓๐
บาลีเปรียญธรรม ๕ ประโยค	๑๑
อื่นๆ	๑๔
กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่	
ปีที่ ๑	๓๐
ปีที่ ๒	๒๕
ปีที่ ๓	๒๐
ปีที่ ๔	๒๐
รวม	๕๕

จากตาราง ๕ แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามของนิสิต พบว่านิสิตส่วนใหญ่เป็น พระภิกษุ จำนวน ๕๕ รูป เป็นสามเณร จำนวน ๓๓ รูป และฆราวาส ๓ คน มีอายุระหว่าง ๑๘-๒๑ ปี จำนวน ๔๐ รูป มีอายุระหว่าง ๒๒-๒๕ ปี จำนวน ๓๔ รูป มีอายุระหว่าง ๒๖-๒๙ ปี จำนวน ๑๕ รูป มีอายุ ๓๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕ รูป สำหรับคุณสมบัติที่ใช้เข้าศึกษาต่อ พบว่า มัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๙๐ รูป บาลีเปรียญธรรม ๕ ประโยค จำนวน ๑๑ รูป และอื่นๆ ๑๔ รูป/คน ในระดับชั้น การศึกษา พบว่า กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ จำนวน ๓๐ รูป/คน กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๒ จำนวน ๒๕ รูป/คน กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๒๐ รูป/คน และกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๒๐ รูป/คน

๓. ข้อมูลสถานภาพของผู้บริหาร แสดงตารางที่ ๖

ตาราง ๖ ข้อมูลสถานภาพของผู้บริหาร

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่
สถานภาพ	
พระภิกษุ	๕
ฆราวาส	๑
อายุ	
๓๐-๓๕ ปี	๑
๔๘ ปีขึ้นไป	๕
วุฒิการศึกษาสูงสุด	
ปริญญาเอก	๒
ปริญญาโท	๔
ปริญญาตรี	-
ประสบการณ์ทำงาน	
๕-๑๐ ปี	๑
๑๑-๑๖ ปี	๓
๑๗ ปีขึ้นไป	๒

ตารางที่ ๖ (ต่อ)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่
ตำแหน่งทางบริหาร	
คณบดี	๑
รองคณบดี	๑
หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน	๑
หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา	๑
หัวหน้าภาควิชาปรัชญาและจริยศึกษา	๑
เลขานุการ	๑
จำนวนรายวิชาที่สอน	
ไม่มีสอน	๒
๒ รายวิชา	๔
๓ รายวิชาขึ้นไป	-
รวม	๖

จากตาราง ๖ แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารเป็น
พระภิกษุ จำนวน ๕ รูป เป็นฆราวาส จำนวน ๑ คน มีอายุระหว่าง ๓๐-๓๕ ปี จำนวน ๑ รูป/คน
มีอายุ ๔๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๕ รูป/คน สำหรับวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า ปริญญาเอก จำนวน ๒
รูป/คน ปริญญาโท จำนวน ๔ รูป/คน ส่วนประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีอายุระหว่าง ๕-๑๐ ปี
จำนวน ๑ รูป/คน มีอายุระหว่าง ๑๑-๑๖ ปี จำนวน ๓ รูป/คน มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป จำนวน ๒ รูป/คน
ในด้านตำแหน่งทางบริหาร พบว่า เป็นคณบดี จำนวน ๑ รูป/คน เป็นรองคณบดี จำนวน ๑ รูป/คน
เป็นหัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน จำนวน ๑ รูป/คน เป็นหัวหน้าภาควิชาการบริหาร
การศึกษา จำนวน ๑ รูป/คน เป็นหัวหน้าภาควิชาปรัชญาและจริยศึกษา จำนวน ๑ รูป/คน
เป็นเลขานุการ จำนวน ๑ รูป/คน และจำนวนรายวิชาที่สอน พบว่า ไม่มีสอน จำนวน ๒ รูป/คน
สอน ๒ รายวิชา จำนวน ๔ รูป/คน สอน ๓ รายวิชาขึ้นไป ไม่มี

ตอนที่ ๒ ผลความคิดเห็นหลักของสูตรในด้านต่างๆผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตต่อ
หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตร
บัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามความ
คิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร โดยประเมินด้านบริบท ปัจจัย
เบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ผลการประเมินในภาพรวม

๑. ด้านบริบท

ผลการประเมินด้านบริบทในภาพรวมของหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต
ผู้บริหาร ปรากฏ ดังตารางที่ ๗

๑. ด้านบริบท	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. ปรัชญาของหลักสูตร	๔.๓๐	๐.๓๕	มาก	๔.๕๘	๐.๘๓	มาก	๓.๕๘	๐.๓๐	มาก
๒. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	๔.๕๐	๐.๘๓	มาก	๔.๒๐	๐.๘๔	มาก	๓.๘๖	๐.๖๓	มาก
๓. โครงสร้างของหลักสูตร	๓.๘๐	๐.๘๓	มาก	๓.๓๘	๐.๘๓	มาก	๔.๕๓	๐.๘๖	มาก
๔. รายวิชาของหลักสูตร	๔.๕๐	๐.๒๓	มาก	๓.๘๒	๐.๓๓	มาก	๔.๖๓	๐.๓๑	มาก
๕. เนื้อหาของรายวิชา	๔.๘๓	๐.๕๘	มาก	๓.๘๔	๐.๘๘	มาก	๔.๘๐	๐.๓๕	มาก
รวม	๔.๕๓	๐.๕๘	มาก	๓.๘๔	๐.๘๘	มาก	๔.๘๐	๐.๓๘	มาก

จากตาราง ๗ ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบทในภาพรวมของหลักสูตร พบว่า อาจารย์เห็นว่า
ด้านบริบทในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = ๔.๕๓$) นิสิตเห็นว่า ด้านบริบทในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย
($\mu = ๓.๘๔$) และผู้บริหารเห็นว่า ด้านบริบทในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = ๔.๘๐$)

๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นในภาพรวมของหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์
นิสิต ผู้บริหาร ปรากฏดังตารางที่ ๘

๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. อาจารย์	๓.๑๕	๐.๘๓	มาก	๓.๓๕	๐.๘๕	มาก	๓.๕๘	๐.๓๑	มาก
๒. แหล่งเรียนรู้	๒.๓๒	๐.๕๓	มาก	๓.๒๖	๐.๕๓	ปานกลาง	๒.๕๒	๐.๘๖	ปานกลาง
๓. งบประมาณ	๓.๔๖	๐.๘๕	มาก	-	-		๒.๕๒	๐.๓๑	ปานกลาง
๔. ตำราเรียน	๓.๒๓	๐.๘๐	มาก	๓.๓๖	๐.๘๓	ปานกลาง	๓.๒๓	๐.๔๘	ปานกลาง
๕. อุปกรณ์การเรียนการสอน	๓.๕๓	๐.๓๑	ปานกลาง	๓.๒๕	๐.๘๕	ปานกลาง	๒.๕๓	๐.๓๑	ปานกลาง
รวม	๓.๖๐	๐.๕๐	มาก	๓.๘๕	๐.๘๒	ปานกลาง	๓.๕๐	๐.๖๕	ปานกลาง

จากตาราง ๘ ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้นในภาพรวมของหลักสูตร พบว่า อาจารย์เห็นว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้นในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = ๓.๖๐$) นิสิตเห็นว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้นในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = ๓.๘๕$) และผู้บริหารเห็นว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้นในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = ๓.๕๐$)

๓. ด้านกระบวนการ

ผลการประเมินด้านกระบวนการในภาพรวมของหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์
นิสิต ผู้บริหาร ปรากฏ ดังตารางที่ ๕

๓. ด้านกระบวนการ	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. การบริหารหลักสูตร	๓.๖๖	๐.๕๕	มาก	๓.๔๘	๐.๘๔	ปานกลาง	๓.๔๓	๐.๕๑	ปานกลาง
๒. การจัดการเรียน การสอน	๓.๗๕	๐.๘๖	มาก	๓.๔๖	๐.๘๐	ปานกลาง	๓.๗๑	๐.๘๐	มาก
๓. การจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	๓.๗๓	๐.๐๖	มาก	๓.๑๓	๐.๘๘	ปานกลาง	๓.๒๑	๐.๗๘	ปานกลาง
๔. การวัดและการ ประเมินผลการศึกษา	๔.๑๔	๐.๖๕	มาก	๓.๔๓	๐.๘๔	ปานกลาง	๓.๕๓	๐.๕๓	มาก
รวม	๓.๖๖	๐.๕๐	มาก	๓.๓๘	๐.๘๔	ปานกลาง	๓.๔๘	๐.๖๖	ปานกลาง

จากตาราง ๕ ผลการวิจัยด้านกระบวนการในภาพรวมของหลักสูตร พบว่า อาจารย์เห็นว่า
ด้านกระบวนการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = ๓.๖๖$) นิสิตเห็นว่า ด้านกระบวนการในภาพรวมมี
ค่าเฉลี่ย ($\mu = ๓.๓๘$) และผู้บริหารเห็นว่า ด้านกระบวนการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\mu = ๓.๔๘$)

ส่วนที่ ๒ ผลการประเมินในแต่ละด้านของหลักสูตร

๑. ด้านบริบท

ตาราง ๑๐ ผลการประเมินปรัชญาของหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต
ผู้บริหาร ดังปรากฏในตารางที่ ๑๐

ตาราง ๑๐ ผลการประเมินปรัชญาของหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต
ผู้บริหาร

ปรัชญาของหลักสูตร	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. มีการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง	๔.๐๐	๐.๘๒	มาก	๓.๕๘	๐.๗๗	มาก	๓.๖๗	๐.๕๒	มาก
๒. มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	๔.๑๔	๐.๖๕	มาก	๔.๐๐	๐.๗๕	มาก	๓.๖๗	๐.๕๒	มาก
๓. ส่งเสริมความใฝ่รู้ใฝ่คิด	๔.๑๔	๐.๗๖	มาก	๔.๐๒	๐.๘๐	มาก	๔.๐๐	๐.๖๓	มาก
๔. รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม	๔.๑๔	๐.๖๕	มาก	๓.๕๐	๐.๘๗	มาก	๔.๑๗	๐.๔๑	มาก
๕. มีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม	๔.๑๔	๐.๗๖	มาก	๔.๐๐	๐.๖๘	มาก	๔.๑๗	๐.๗๕	มาก
๖. เข้าสังคมได้	๔.๑๔	๐.๕๐	มาก	๓.๕๐	๐.๗๘	มาก	๔.๑๗	๐.๔๑	มาก
รวม	๔.๑๒	๐.๗๗	มาก	๓.๕๗	๐.๗๘	มาก	๓.๕๘	๐.๕๔	มาก

จากตาราง ๑๐ ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นปรัชญาของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๔.๑๒$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๓ ส่งเสริมความใฝ่รู้ใฝ่คิด ($\mu = ๔.๒๕$) ข้อ ๕ มีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ($\mu = ๔.๒๕$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ($\mu = ๓.๘๖$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นปรัชญาของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๕๗$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๓ ส่งเสริมความใฝ่รู้ใฝ่คิด ($\mu = ๔.๐๒$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ($\mu = ๓.๕๐$) ข้อ ๖ เข้าสังคมได้ ($\mu = ๓.๕๐$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นปรัชญาของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๕๘$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ

ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ($\mu = ๔.๑๓$) ข้อ ๕ มีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ($\mu = ๔.๑๓$) ข้อ ๖ เข้าสังคมได้ ($\mu = ๔.๑๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง ($\mu = ๓.๖๓$) ข้อ ๒ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ($\mu = ๓.๖๓$)

**ผลการประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร
ปรากฏ ดังตารางที่ ๑๑**

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. มีความครอบคลุมตาม วัตถุประสงค์ของการศึกษา ในด้านพุทธิ พัสัย ทักขะพัสัย และจิตพัสัย	๔.๑๔	๑.๐๓	มาก	๔.๑๘	๐.๘๑	มาก	๔.๑๓	๐.๔๑	มาก
๒. มีความสอดคล้องกับ ปรัชญาของหลักสูตร	๔.๔๓	๐.๕๔	มาก	๓.๕๓	๐.๘๐	มาก	๓.๘๓	๐.๔๑	มาก
๓. มีความชัดเจนทางภาษา และเข้าใจได้ง่าย	๓.๘๖	๐.๖๕	มาก	๓.๗๕	๐.๕๐	มาก	๓.๕๐	๐.๕๕	มาก
๔. มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม	๔.๐๐	๑.๑๖	มาก	๔.๑๘	๐.๗๘	มาก	๓.๘๓	๐.๕๘	มาก
๕. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ ประยุกต์หลักการบริหารการ ศึกษาในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา	๔.๒๕	๐.๗๖	มาก	๔.๓๐	๐.๗๕	มาก	๔.๐๐	๐.๘๕	มาก
๖. ส่งเสริมให้นิสิตมีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักพระพุทธ ศาสนา	๔.๑๕	๐.๘๐	มาก	๔.๒๕	๐.๗๖	มาก	๔.๒๖	๐.๘๘	มาก
รวม	๔.๑๔	๐.๘๕	มาก	๔.๐๓	๐.๘๔	มาก	๓.๘๖	๐.๖๓	มาก

จากตารางที่ ๑๑ ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๔.๑๔$) และเมื่อพิจารณา

ค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ มีความสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร ($\mu = ๔.๔๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ มีความชัดเจนทางภาษาและเข้าใจได้ง่าย ($\mu = ๓.๘๖$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๔.๐๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๖ ส่งเสริมให้นิสิตมีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา ($\mu = ๔.๓๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ มีความชัดเจนทางภาษาและเข้าใจได้ง่าย ($\mu = ๓.๘๕$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๘๖$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ($\mu = ๔.๑๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ มีความชัดเจนทางภาษาและเข้าใจได้ง่าย ($\mu = ๓.๕๐$)

ผลการประเมินโครงสร้างของหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร ปรากฏ ดังตารางที่ ๑๒

โครงสร้างของหลักสูตร	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. กำหนดให้หน่วยกิตที่เรียน ตลอดหลักสูตรจำนวน ๑๗๗ หน่วยกิต	๔.๑๔	๑.๐๗	มาก	๔.๒๐	๐.๗๖	มาก	๔.๑๓	๐.๕๘	มาก
๒. กำหนดให้เรียนหมวดวิชา ศึกษาทั่วไป จำนวน ๓๐ หน่วยกิต	๓.๗๑	๑.๓๘	มาก	๓.๘๕	๐.๘๐	มาก	๔.๐๐	๐.๘๕	มาก
๓. กำหนดให้เรียนหมวดวิชา เฉพาะจำนวน ๕๑ หน่วยกิต	๓.๔๓	๑.๕๑	ปานกลาง	๓.๕๐	๐.๗๘	มาก	๔.๓๓	๐.๕๒	มาก

ตารางที่ ๑๒ (ต่อ)

โครงสร้างของหลักสูตร	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๔. กำหนดให้เรียนหมวดวิชา เลือกเสรีจำนวน ๖ หน่วยกิต	๓.๗๑	๑.๓๘	มาก	๓.๕๐	๐.๘๕	มาก	๓.๖๐	๑.๐๓	มาก
๕.การจัดกลุ่มวิชาในแต่ละ หมวด	๔.๐๐	๑.๐๐	มาก	๓.๔๘	๐.๗๘	ปานกลาง	๓.๕๐	๐.๘๔	มาก
รวม	๓.๘๐	๑.๒๗	มาก	๓.๗๕	๐.๘๐	มาก	๓.๕๓	๐.๘๕	มาก

จากตาราง ๑๒ ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบทประเด็นโครงสร้างของหลักสูตรเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๘๐$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๓ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ กำหนดให้หน่วยกิตที่เรียนตลอดหลักสูตร จำนวน ๑๗๗ หน่วยกิต ($\mu = ๔.๑๔$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ กำหนดให้เรียนหมวดวิชาเฉพาะ จำนวน ๕๑ หน่วยกิต ($\mu = ๓.๔๓$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นโครงสร้างของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๗๕$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๕ การจัดกลุ่มวิชาในแต่ละหมวด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ กำหนดให้หน่วยกิตที่เรียนตลอดหลักสูตร จำนวน ๑๗๗ หน่วยกิต ($\mu = ๔.๒๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดกลุ่มวิชาในแต่ละหมวด ($\mu = ๓.๔๘$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นโครงสร้างของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๕๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๓ กำหนดให้เรียนหมวดวิชาเฉพาะ จำนวน ๕๑ หน่วยกิต ($\mu = ๔.๑๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดกลุ่มวิชาในแต่ละหมวด ($\mu = ๓.๕๐$)

ผลการประเมินรายวิชาของหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร
ปรากฏ ดังตารางที่ ๑๓

รายวิชาของหลักสูตร	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑.การกำหนดรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป	๓.๕๓	๑.๕๑	มาก	๓.๓๘	๐.๓๓	มาก	๓.๖๓	๐.๘๒	มาก
๒.การกำหนด รายวิชาเฉพาะ	๔.๔๓	๐.๕๔	มาก	๓.๘๒	๐.๓๑	มาก	๓.๘๓	๐.๓๕	มาก
๓.การกำหนด รายวิชาเลือกเสรี	๓.๒๕	๑.๕๐	ปานกลาง	๓.๕๕	๐.๘๒	มาก	๓.๓๓	๐.๕๒	มาก
๔.ความสอดคล้องระหว่างรายวิชากับความมุ่งหมายของหลักสูตร	๔.๒๕	๐.๖๖	มาก	๓.๓๒	๐.๘๒	มาก	๓.๘๓	๐.๓๕	มาก
รวม	๓.๕๐	๑.๐๘	มาก	๓.๓๒	๐.๓๓	มาก	๓.๖๓	๐.๓๑	มาก

จากตาราง ๑๓ ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นรายวิชาของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๕๐$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๓ การกำหนดรายวิชาเลือกเสรี ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ การกำหนดรายวิชาเฉพาะ ($\mu = ๔.๔๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ กำหนดรายวิชาเลือกเสรี ($\mu = ๓.๒๕$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นรายวิชาของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๓๒$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ การกำหนดรายวิชาเฉพาะ ($\mu = ๓.๘๒$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ การกำหนดรายวิชาเลือกเสรี ($\mu = ๓.๕๕$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นรายวิชาของหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๖๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๓ การกำหนดรายวิชาเลือกเสรี ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ กำหนดรายวิชาเฉพาะ ($\mu = ๓.๘๓$) ข้อ ๔ ความสอดคล้องระหว่างรายวิชากับความมุ่งหมายของหลักสูตร ($\mu = ๓.๘๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ การกำหนดรายวิชาเลือกเสรี ($\mu = ๓.๓๓$)

ผลการประเมินเนื้อหาของรายวิชาตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร ปรากฏ
ดังตารางที่ ๑๔

เนื้อหาของวิชา	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. เนื้อหาวิชาในภาคทฤษฎี	๔.๑๔	๐.๖๕	มาก	๔.๐๕	๐.๖๕	มาก	๔.๑๖	๐.๖๕	มาก
๒. เนื้อหาวิชาในภาคปฏิบัติ	๓.๕๗	๐.๕๘	มาก	๓.๕๘	๑.๐๔	มาก	๓.๕๐	๑.๐๕	มาก
๓. ความทันสมัยของเนื้อหาวิชาการ	๓.๘๖	๐.๕๐	มาก	๓.๖๐	๐.๕๓	มาก	๓.๕๐	๐.๕๕	มาก
๔. ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	๓.๕๗	๑.๒๗	มาก	๓.๕๗	๐.๕๓	มาก	๓.๘๓	๐.๖๕	มาก
๕. เนื้อหาวิชากับการนำไปปฏิบัติงานจริงหรือนำไปใช้ในการบริหารโรงเรียน	๔.๐๐	๐.๘๒	มาก	๓.๕๐	๐.๘๑	มาก	๔.๑๖	๐.๖๕	มาก
รวม	๓.๘๓	๐.๕๓	มาก	๓.๖๔	๐.๘๕	มาก	๓.๘๓	๐.๖๗	มาก

จากตาราง ๑๔ ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นเนื้อหาของรายวิชา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๘๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ เนื้อหาวิชาในภาคทฤษฎี ($\mu = ๔.๑๔$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ เนื้อหาวิชาในภาคปฏิบัติ ($\mu = ๓.๕๗$) ข้อ ๔ ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ($\mu = ๓.๕๗$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นเนื้อหาของรายวิชา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๖๔$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ เนื้อหาวิชาในภาคทฤษฎี ($\mu = ๔.๐๕$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ($\mu = ๓.๕๗$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านบริบท ประเด็นเนื้อหาของรายวิชา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๘๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ เนื้อหาวิชาในภาคทฤษฎี ($\mu = ๔.๑๖$) ข้อ ๕ เนื้อหาวิชากับการนำไปปฏิบัติงานจริงหรือ

นำไปใช้ใน การบริหารโรงเรียน ($\mu = ๔.๑๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ เนื้อหาวิชาในภาคปฏิบัติ ($\mu = ๓.๕๐$) ข้อ ๓ ความทันสมัยของเนื้อหาวิชาการ ($\mu = ๓.๕๐$)

๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ผลการประเมินอาจารย์ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร นิสิต ปรากฏดังตารางที่ ๑๕

คุณสมบัติของ อาจารย์	ผู้บริหาร			นิสิต		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. มีวุฒิการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่สอน	๓.๕๐	๐.๕๕	มาก	๓.๘๓	๐.๘๓	มาก
๒. มีความเหมาะสมต่อสัดส่วนนิสิต	๓.๕๐	๐.๘๔	มาก	๓.๖๐	๐.๘๔	มาก
๓. มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาที่สอน	๔.๐๐	๐.๖๓	มาก	๓.๘๐	๐.๘๘	มาก
๔. มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่สอน	๔.๓๓	๐.๘๒	มาก	๓.๖๕	๐.๕๕	มาก
๕. มีจริยธรรม คุณธรรมและเจตคติที่ดีต่อ อาชีพครู	๔.๖๓	๐.๕๒	มากที่สุด	๓.๕๐	๐.๘๔	มาก
๖. มีการเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอ	๓.๘๓	๐.๓๕	มาก	๓.๕๒	๐.๕๓	มาก
๗. มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อนิสิต	๔.๐๐	๐.๘๕	มาก	๓.๕๘	๐.๘๓	มาก
รวม	๓.๕๘	๐.๓๑	มาก	๓.๖๕	๐.๘๘	มาก

จากตาราง ๑๕ ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นอาจารย์ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๕๘$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย รายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๕ มีจริยธรรม คุณธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ มีจริยธรรม คุณธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ($\mu = ๔.๖๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีวุฒิการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่สอน ($\mu = ๓.๕๐$) ข้อ ๒ มีความเหมาะสมต่อสัดส่วนนิสิต ($\mu = ๓.๕๐$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นอาจารย์ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๖๕$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๗ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อนิสิต ($\mu = ๓.๕๘$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๖ มีการเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอ ($\mu = ๓.๕๒$)

ผลการประเมินแหล่งเรียนรู้ตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร ปรากฏดัง
ตารางที่ ๑๖

แหล่งเรียนรู้	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑.ความเหมาะสมของ ห้องเรียน	๓.๓๔	๐.๖๕	ปานกลาง	๓.๕๓	๐.๘๒	มาก	๓.๓๓	๑.๐๓	ปานกลาง
๒.จำนวนห้องเรียน เพียงพอกับผู้เรียน	๓.๒๕	๑.๑๑	ปานกลาง	๓.๕๓	๐.๖๕	มาก	๓.๐๐	๑.๑๐	ปานกลาง
๓.ความเหมาะสม ห้องปฏิบัติการคอม- พิวเตอร์	๓.๐๐	๑.๓๐	ปานกลาง	๒.๕๗	๑.๑๕	ปานกลาง	๒.๘๓	๐.๖๕	ปานกลาง
๔.ความเหมาะสมของ ห้องสมุด	๒.๘๖	๓.๑๕	ปานกลาง	๓.๐๒	๑.๑๒	ปานกลาง	๒.๕๐	๐.๕๕	ปานกลาง
รวม	๓.๑๕	๑.๑๔	ปานกลาง	๓.๒๖	๐.๕๗	ปานกลาง	๒.๕๒	๐.๘๖	ปานกลาง

จากตาราง ๑๖ ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นแหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๑๕$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ ความเหมาะสมของห้องเรียน ($\mu = ๓.๓๔$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ ความเหมาะสมของห้องสมุด ($\mu = ๒.๘๖$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นแหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๒๖$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า ข้อ ๑,๒ มีความเหมาะสมมาก ข้อ ๓,๔ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ ความเหมาะสมของห้องเรียน ($\mu = ๓.๕๓$) ข้อ ๒ จำนวนห้องเรียนเพียงพอกับผู้เรียน ($\mu = ๓.๕๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ ความเหมาะสมของห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ($\mu = ๒.๕๗$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นแหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๒.๕๒$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด

ได้แก่ ข้อ ๑ ความเหมาะสมของห้องเรียน ($\mu = ๓.๓๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด
ได้แก่ ข้อ ๔ ความเหมาะสมของห้องสมุด ($\mu = ๒.๕๐$)

ผลการประเมินงบประมาณตามความคิดเห็นของอาจารย์ ผู้บริหาร ปรากฏดังตารางที่ ๑๗

งบประมาณ	อาจารย์			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. มีจำนวนเพียงพอในการบริหาร	๒.๘๖	๑.๐๗	ปานกลาง	๓.๓๓	๐.๕๒	ปานกลาง
๒. ได้รับงบประมาณจากรัฐ	๒.๘๖	๑.๐๗	ปานกลาง	๓.๑๗	๐.๗๕	ปานกลาง
๓. ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน	๒.๔๓	๑.๐๗	น้อย	๒.๕๐	๐.๕๕	ปานกลาง
๔. ได้รับการบริจาคทั่วไป	๒.๗๑	๑.๒๕	ปานกลาง	๒.๖๗	๑.๐๓	ปานกลาง
รวม	๒.๗๒	๑.๒๐	ปานกลาง	๒.๕๒	๐.๗๑	ปานกลาง

จากตาราง ๑๗ ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นงบประมาณ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๒.๗๒$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ยกเว้นข้อ ๓ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีจำนวนเพียงพอในการบริหาร ($\mu = ๒.๘๖$) ข้อ ๒ ได้รับงบประมาณจากรัฐ ($\mu = ๒.๘๖$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน ($\mu = ๒.๔๓$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นงบประมาณ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๒.๕๒$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีจำนวนเพียงพอในการบริหาร ($\mu = ๓.๓๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน ($\mu = ๒.๕๐$)

ผลการประเมินตำราเรียน ตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร ดังตารางที่ ๑๘

ตำราเรียน	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑.จำนวนตำราเรียนต่อผู้เรียน	๓.๑๔	๑.๕๓	ปานกลาง	๓.๓๕	๐.๘๖	ปานกลาง	๒.๘๓	๐.๔๑	ปานกลาง
๒.มีความทันสมัยตรงกับเนื้อหาของหลักสูตร	๓.๕๓	๑.๕๑	มาก	๓.๒๐	๐.๘๒	ปานกลาง	๓.๑๓	๐.๔๑	ปานกลาง
๓.ตรงกับความต้องการของผู้เรียน	๓.๒๕	๑.๓๘	ปานกลาง	๓.๓๘	๐.๘๔	ปานกลาง	๓.๓๓	๐.๕๒	ปานกลาง
๔.มีคุณภาพดีในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน	๓.๓๑	๑.๓๘	มาก	๓.๕๓	๐.๘๘	มาก	๓.๖๓	๐.๕๒	ปานกลาง
๕.มีความสะดวกต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอน	๓.๕๓	๑.๒๓	มาก	๓.๓๕	๐.๕๕	ปานกลาง	๓.๓๓	๐.๕๒	ปานกลาง
รวม	๓.๔๖	๑.๔๒	ปานกลาง	๓.๓๖	๐.๘๓	ปานกลาง	๓.๒๓	๐.๖๓	ปานกลาง

จากตาราง ๑๘ ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นตำราเรียน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๔๖$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า ข้อ ๑,๓ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อ ๒,๔,๕ มีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีคุณภาพดีในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ($\mu = ๓.๓๑$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับ คะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ จำนวนตำราเรียนต่อผู้เรียน ($\mu = ๓.๑๔$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นตำราเรียน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๓๖$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ยกเว้นข้อ ๔ มีความเหมาะสมมากข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีคุณภาพดีในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน

($\mu = ๓.๕๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับ คะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ มีความทันสมัยตรงกับเนื้อหา
ของหลักสูตร ($\mu = ๓.๒๐$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นตำราเรียน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหาร
มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๒๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ
ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด
ได้แก่ ข้อ ๔ มีคุณภาพดีในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ($\mu = ๓.๖๗$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ย
ระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ จำนวนตำราเรียนต่อผู้เรียน ($\mu = ๒.๘๓$)

ผลการประเมินอุปกรณ์การเรียนการสอนตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร
ปรากฏดังตารางที่ ๑๕

อุปกรณ์การเรียน- การสอน	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑.มีจำนวนเพียงพอ	๓.๑๔	๑.๓๕	ปานกลาง	๓.๐๐	๐.๗๘	ปานกลาง	๓.๐๐	๓.๐๐	ปานกลาง
๒.มีความทันสมัย เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา	๓.๑๔	๑.๓๕	ปานกลาง	๓.๑๐	๐.๘๐	ปานกลาง	๒.๘๓	๐.๗๕	ปานกลาง
๓.ตรงกับความต้องการ ของผู้เรียน	๓.๒๕	๑.๓๕	ปานกลาง	๓.๒๕	๐.๘๗	ปานกลาง	๓.๐๐	๐.๖๓	ปานกลาง
๔.มีคุณภาพดีในการ นำไปใช้ในการเรียน การสอน	๓.๒๕	๑.๒๕	ปานกลาง	๓.๕๓	๐.๕๓	มาก	๓.๐๐	๐.๖๓	ปานกลาง
๕.มีความสะดวกต่อ การนำไปใช้ในการเรียนการสอน	๓.๔๓	๑.๒๗	ปานกลาง	๓.๕๓	๐.๘๘	มาก	๓.๐๐	๐.๘๕	ปานกลาง
รวม	๓.๒๓	๑.๓๑	ปานกลาง	๓.๒๕	๐.๘๕	ปานกลาง	๒.๘๓	๐.๖๑	ปานกลาง

จากตาราง ๑๕ ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นอุปกรณ์การเรียนการสอน
เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๒๓$) และ
เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลางข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ มีความสะดวกต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอน

($\mu = ๓.๔๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีจำนวนเพียงพอ ($\mu = ๓.๑๔$) ข้อ ๒ มีความทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ($\mu = ๓.๑๔$) ข้อ ๓ ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ($\mu = ๓.๑๔$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นอุปสรรคการเรียนการสอน เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๒๕$) และเมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า ข้อ ๑,๒,๓ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อ ๔,๕ มีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีคุณภาพดีในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ($\mu = ๓.๕๓$) ข้อ ๕ มีความสะดวกต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ($\mu = ๓.๕๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีจำนวนเพียงพอ ($\mu = ๓.๐๐$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเด็นอุปสรรคการเรียนการสอน เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๒.๕๓$) และเมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีจำนวนเพียงพอ ($\mu = ๓.๐๐$) ข้อ ๓ ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ($\mu = ๓.๐๐$) ข้อ ๔ มีคุณภาพดีในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ($\mu = ๓.๐๐$) ข้อ ๕ มีความสะดวกต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ($\mu = ๓.๐๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ มีความทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ($\mu = ๒.๘๓$)

๓. ด้านกระบวนการ

ผลการประเมินการบริหารหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร ปรากฏ
ดังตารางที่ ๒๐

การบริหารหลักสูตร	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑.มีการวางแผนการบริหารหลักสูตร	๔.๐๐	๐.๘๒	มาก	๓.๓๘	๐.๘๓	มาก	๓.๖๓	๐.๕๒	มาก
๒.ความสะดวกในการให้บริการนิสิต	๓.๕๓	๐.๕๘	มาก	๓.๒๐	๐.๘๘	ปานกลาง	๓.๕๐	๐.๕๕	มาก
๓.การจัดการเรียนการสอน	๓.๘๖	๑.๒๒	มาก	๓.๕๘	๐.๓๘	มาก	๓.๕๐	๐.๕๕	มาก
๔.การจัดอาจารย์สอน	๓.๕๓	๐.๕๘	มาก	๓.๔๓	๐.๕๓	ปานกลาง	๓.๓๓	๐.๕๒	ปานกลาง
๕.การจัดโปรแกรมการบริหารงาน	๓.๒๕	๐.๕๖	ปานกลาง	๓.๔๒	๐.๓๘	ปานกลาง	๓.๑๓	๐.๔๑	ปานกลาง
รวม	๓.๖๖	๐.๕๕	มาก	๓.๔๘	๐.๘๔	ปานกลาง	๓.๔๓	๐.๕๑	ปานกลาง

จากตาราง ๒๐ ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการบริหารหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๖๖$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๕ การจัดโปรแกรมการบริหารงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีการวางแผนการบริหารหลักสูตร ($\mu = ๔.๐๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดโปรแกรมการบริหารงาน ($\mu = ๓.๒๕$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการบริหารหลักสูตร เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๔๘$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า ข้อ ๑,๓ มีความเหมาะสมมาก ข้อ ๒,๔,๕ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีการวางแผนการบริหารหลักสูตร ($\mu = ๓.๓๘$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ ความสะดวกในการให้บริการนิสิต ($\mu = ๓.๒๐$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการบริหารหลักสูตร เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๔๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า ข้อ ๑,๒,๓ มีความเหมาะสมมาก ข้อ ๔,๕ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ มีการวางแผนการบริหารหลักสูตร ($\mu = ๓.๖๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ การจัดโปรแกรมการบริหารงาน ($\mu = ๓.๑๓$)

ผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต ผู้บริหาร ปรากฏดังตารางที่ ๒๑

การจัดการเรียน- การสอน	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑.ความเหมาะสมของกิจกรรม	๓.๒๕	๑.๑๑	ปานกลาง	๓.๒๐	๐.๘๕	ปานกลาง	๓.๓๓	๑.๐๓	ปานกลาง
๒. มีความสอดคล้องกับ ความมุ่งหมายของหลักสูตร	๓.๕๓	๐.๕๓	มาก	๓.๕๕	๐.๘๕	ปานกลาง	๓.๕๐	๐.๕๕	มาก
๓. การเตรียมการสอนของ ผู้สอน	๓.๗๑	๐.๗๖	มาก	๓.๒๒	๐.๗๗	ปานกลาง	๔.๐๐	๐.๖๓	มาก
๔. ผู้สอนแจ้งจุดมุ่งหมาย ของการเรียน	๔.๐๐	๐.๘๒	มาก	๓.๖๕	๐.๕๓	มาก	๓.๖๗	๑.๐๓	มาก
๕. ผู้สอนแทรกคุณธรรม จริยธรรม	๔.๑๔	๐.๖๕	มาก	๓.๗๓	๐.๗๑	ปานกลาง	๓.๘๓	๐.๗๕	มาก
๖. ผู้สอนมีเทคนิคการสอน ที่เหมาะสม	๓.๗๑	๐.๕๓	มาก	๓.๔๗	๐.๗๘	ปานกลาง	๓.๕๐	๐.๘๔	มาก
๗. ผู้สอนมีวิธีการสอน ที่เหมาะสม	๓.๘๑	๐.๕๘	มาก	๓.๔๗	๐.๘๗	มาก	๓.๖๘	๐.๕๐	มาก
รวม	๓.๗๕	๐.๘๖	มาก	๓.๔๖	๐.๘๐	มาก	๓.๗๑	๐.๘๐	มาก

จากตาราง ๒๑ ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๗๕$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๑ ความเหมาะสม

ของกิจกรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ ผู้สอนแทรกคุณธรรมจริยธรรม
($\mu = ๔.๑๔$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ ความเหมาะสมของกิจกรรม
($\mu = ๓.๒๕$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๔๖$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า ข้อ ๑,๓,๖,๗ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อ ๒,๔ มีความเหมาะสมมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ ผู้สอนแทรกคุณธรรมจริยธรรม
($\mu = ๓.๗๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ ความเหมาะสมของกิจกรรม
($\mu = ๓.๒๐$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๗๑$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๑ ความเหมาะสมของกิจกรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ ผู้สอนแทรกคุณธรรมจริยธรรม
($\mu = ๓.๘๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑ ความเหมาะสมของกิจกรรม
($\mu = ๓.๓๓$)

ผลการประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต
ผู้บริหาร ปรากฏดังตารางที่ ๒๒

การจัดกิจกรรม	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
พัฒนาผู้เรียน	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑. ความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม	๓.๐๐	๑.๒๕	ปานกลาง	๓.๒๐	๐.๘๕	ปานกลาง	๓.๓๓	๐.๕๒	ปานกลาง
๒. มีกิจกรรมที่หลากหลายให้เลือก	๒.๘๖	๑.๐๗	ปานกลาง	๒.๕๕	๑.๐๑	ปานกลาง	๓.๐๐	๑.๑๐	ปานกลาง
๓. ผู้เรียนเลือกกิจกรรมได้ตามต้องการ	๒.๗๑	๑.๑๑	ปานกลาง	๓.๐๘	๐.๕๓	ปานกลาง	๓.๑๗	๐.๕๘	ปานกลาง
๔. มีการแทรกคุณธรรม	๓.๗๑	๐.๗๖	มาก	๓.๓๐	๐.๖๕	ปานกลาง	๓.๓๓	๐.๕๒	ปานกลาง
รวม	๓.๐๗	๑.๐๖	ปานกลาง	๓.๑๓	๐.๘๘	ปานกลาง	๓.๒๑	๐.๖๘	ปานกลาง

จากตาราง ๒๒ ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๐๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ยกเว้นข้อ ๔ มีการแทรกคุณธรรมในกิจกรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีการแทรกคุณธรรมในกิจกรรม ($\mu = ๓.๓๑$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ ผู้เรียนเลือกกิจกรรมได้ตามต้องการ ($\mu = ๒.๓๑$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๑๓$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีการแทรกคุณธรรมในกิจกรรม ($\mu = ๓.๓๐$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ มีกิจกรรมที่หลากหลายให้เลือก ($\mu = ๒.๕๕$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๒๑$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ ความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม ($\mu = ๓.๓๓$) ข้อ ๔ มีการแทรกคุณธรรมในกิจกรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ มีกิจกรรมที่หลากหลายให้เลือก ($\mu = ๓.๐๐$)

ผลการประเมินการวัดและการประเมินผลการศึกษาตามความคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต
ผู้บริหาร ปรากฏดังตาราง ๒๓

การวัดและการ- ประเมินผลการศึกษา	อาจารย์			นิสิต			ผู้บริหาร		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
๑.การวัดและการประเมิน ผลมีความสอดคล้องกับ ความมุ่งหมายของหลักสูตร	๓.๗๑	๑.๒๕	มาก	๓.๖๘	๐.๘๖	มาก	๔.๑๓	๐.๔๑	มาก
๒.มีวิธีการวัดที่เหมาะสม	๓.๗๑	๐.๗๑	มาก	๓.๕๘	๐.๘๔	มาก	๓.๖๓	๐.๕๒	มาก
๓. ความเหมาะสมของ เกณฑ์มาตรฐานของการ ประเมิน	๓.๗๑	๐.๗๖	มาก	๓.๕๐	๐.๘๘	มาก	๓.๖๓	๐.๕๒	มาก
๔.มีเครื่องมือที่ได้คุณภาพ	๓.๕๗	๑.๒๗	มาก	๓.๑๐	๐.๖๗	ปานกลาง	๓.๑๓	๐.๔๑	ปานกลาง
๕.ผู้เรียนประเมินตนเอง	๓.๔๓	๑.๑๓	ปานกลาง	๓.๒๘	๐.๗๕	ปานกลาง	๓.๓๓	๐.๕๒	ปานกลาง
๖.มีการประเมินหลัง เรียนจบในแต่ละระดับ	๓.๕๗	๑.๕๑	มาก	๓.๒๗	๑.๐๑	ปานกลาง	๓.๓๓	๐.๘๒	ปานกลาง
๗.การวัดและการประเมิน ผลมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	๔.๑๔	๐.๖๕	มาก	๓.๕๘	๐.๘๔	มาก	๓.๖๓	๐.๕๒	มาก
รวม	๔.๑๔	๐.๖๕	มาก	๓.๔๓	๐.๘๔	ปานกลาง	๓.๕๓	๐.๕๓	ปานกลาง

จากตาราง ๒๓ ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการวัดและการประเมินผล การศึกษา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม อาจารย์มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๔.๑๔$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ อาจารย์มีความคิดเห็นว่า แต่ละข้อมีความเหมาะสมมาก ยกเว้นข้อ ๕ ผู้เรียนประเมินตนเอง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๗ การวัดและการประเมินผล มีความสอดคล้องกับเนื้อหา ($\mu = ๔.๑๔$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๕ ผู้เรียนประเมินตนเอง ($\mu = ๓.๔๓$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการวัดและการประเมินผลการศึกษา เมื่อ พิจารณาค่าเฉลี่ยรวม นิสิตมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ($\mu = ๓.๔๓$) และเมื่อ พิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ นิสิตมีความคิดเห็นว่า ข้อ ๑,๒,๓,๗ มีความเหมาะสมมาก ข้อ ๔,๕,๖ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ การวัดและ

การประเมินผลมี ความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ($\mu = ๓.๖๘$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีเครื่องมือที่ได้คุณภาพ ($\mu = ๓.๑๐$)

ผลการวิจัยข้อมูลด้านกระบวนการ ประเด็นการวัดและการประเมินผลการศึกษา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมมาก ($\mu = ๓.๕๗$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า ข้อ ๑,๒,๓,๗ มีความเหมาะสมมาก ข้อ ๔,๕,๖ มีความเหมาะสมปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ การวัดและการประเมินผลมี ความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ($\mu = ๔.๑๗$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ มีเครื่องมือที่ได้คุณภาพ ($\mu = ๓.๑๗$)

ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการวิจัยข้อมูล ความคิดเห็นผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อาจารย์ นิสิต ผู้บริหารโดยประเมินด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบได้ดังนี้

ตาราง ๒๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร ด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ ผลผลิต

ข้อความ	ความถี่
๑. ด้านบริบท	
ปรัชญาของหลักสูตร	
ข้อคิดเห็น	
๑. มีการเน้นให้นิสิตมีความรู้ คุณธรรม ปรากฏอย่างชัดเจน	๒
๒. มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางพระพุทธศาสนาเกินไป	๑
๓. เหมาะสม	๑
ข้อเสนอแนะ	
๑. ควรเน้นการพัฒนาสังคม	๒
๒. ควรสอดคล้องกับความต้องการของสังคม	๑
๓. ควรเน้นด้านอารมณ์ และสติปัญญา	๑
วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	
ข้อคิดเห็น	
๑. สอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร	๓

ตารางที่ ๒๔ (ต่อ)

ข้อความ	ความถี่
ข้อเสนอแนะ	
๑. ควรตอบสนองต่อความต้องการของสังคม	๓
๒. ควรเน้นให้นิสิตฝึกการศึกษา และเรียนรู้คุณธรรม	๑
๓. ควรตอบสนองความต้องการของผู้เรียน	๑
๔. สามารถประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบันได้	๑
๕. ควรผลิตบัณฑิตให้รับใช้พระศาสนา	๑
๖. ต้องเป็นผู้บริหารการศึกษาที่ดีในหน่วยงานต่าง ๆ	๑
โครงสร้างของหลักสูตร	
ข้อคิดเห็น	
๑. เหมาะสม	๒
๒. กำลังปรับปรุง	๑
๓. ยึดนิสิตเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้	๑
ข้อเสนอแนะ	
๑. ควรกำหนดโครงสร้างใหม่ ลดจำนวนหน่วยกิตลง	๓
๒. ควรจัดจำนวนหน่วยกิตให้เป็นไปตามความเป็นจริง	๑
๓. ต้องมีความยืดหยุ่น และเหมาะสมทันสมัย	๑
๔. ต้องการให้เป็นสากล	๑
รายวิชาของหลักสูตร	
ข้อคิดเห็น	
๑. บางรายวิชายังขาดความทันสมัย	๒
๒. บางรายวิชายังซ้ำซ้อนกันอยู่	๑
๓. จำนวนหน่วยกิตที่มี ๒ หน่วยกิต บางวิชาน้อยเกินไป	๑
ข้อเสนอแนะ	
๑. ควรปรับปรุงบางรายวิชาให้ทันสมัย	๒

ตารางที่ ๒๔ (ต่อ)

ข้อความ	ความถี่
เนื้อหาของรายวิชา	
ข้อคิดเห็น	
๑. มีความเหมาะสม	๒
๒. มีเนื้อหาวิชามากเกินไป	๑
๓. เป็นประโยชน์ต่อสังคม	-
๔. ครอบคลุมในสังคมปัจจุบัน	๑
๕. ยังไม่ครอบคลุมความรู้สมัยใหม่	๑
ข้อเสนอแนะ	
๑. เนื้อหาวิชาต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	๒
๒. เนื้อหาวิชาจะต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	๑
๓. ควรเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์	๑
๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น	
แหล่งเรียนรู้	
ข้อคิดเห็น	
๑. มีปริมาณเพียงพอ	๓
ข้อเสนอแนะ	
๑. ควรปรับปรุงการให้บริการของห้องสมุด	๔
๒. ควรจัดหาหนังสือเฉพาะสาขาวิชาให้เพียงพอ	๒
๓. ควรมีห้องเรียนเหมาะสมเพียงพอกับจำนวนนักเรียน	๑
งบประมาณ	
ข้อคิดเห็น	
๑. งบประมาณมีจำนวนน้อยเกินไป	๔
ข้อเสนอแนะ	
๑. รัฐควรให้การสนับสนุนเพิ่มขึ้น	๓
๒. เอกชนควรให้การสนับสนุนบ้าง	๒

จากตาราง ๒๔ แสดงผลวิจัยค่าความถี่เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร ด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต พบว่า ด้านบริบท เกี่ยวกับปรัชญาของหลักสูตรของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ มีการเน้นให้นิสิตมีความรู้ คุณธรรม ปรากฏอย่างชัดเจน (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรเน้นการพัฒนาสังคม (ความถี่ = ๒) เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ สอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร (ความถี่ = ๓) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรตอบสนองต่อความต้องการของสังคม (ความถี่ = ๓) เกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ เหมาะสม (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรกำหนดโครงสร้างใหม่ ลดจำนวนหน่วยกิตลง (ความถี่ = ๓) เกี่ยวกับรายวิชาของหลักสูตรของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ บางรายวิชายังขาดความทันสมัย (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรปรับปรุงบางรายวิชาให้ทันสมัย (ความถี่ = ๒) เกี่ยวกับเนื้อหาของรายวิชาของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ มีความเหมาะสม (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ เนื้อหาวิชาต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (ความถี่ = ๒)

ด้านปัจจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ของข้อคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร พบว่า ค่าความถี่สูงสุดคือ มีปริมาณเพียงพอ (ความถี่ = ๓) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรปรับปรุงการให้บริการของห้องสมุด (ความถี่ = ๔) เกี่ยวกับงบประมาณของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ งบประมาณมีจำนวนน้อยเกินไป (ความถี่ = ๔) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ รัฐควรให้การสนับสนุนให้มากยิ่งขึ้น (ความถี่ = ๓) เกี่ยวกับตำราเรียนของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ มีจำนวนเพียงพอแก่นิสิตที่จะใช้บริการ (ความถี่ = ๓) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรเพิ่มตำราเรียนให้เพียงพอ (ความถี่ = ๓) เกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอนของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ มีจำนวนน้อยเกินไป (ความถี่ = ๑) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรสะดวกต่อการนำไปใช้ (ความถี่ = ๔)

ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของข้อคิดเห็นของอาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร พบว่า ค่าความถี่สูงสุด คือ มีการดำเนินการบริหารหลักสูตรอยู่เสมอ (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรจัดตารางการสอนตามความสะดวกของผู้สอน (ความถี่ = ๒) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ กำลังอยู่ระหว่างการพัฒนา (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ การเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับเนื้อหาภาคปฏิบัติ (ความถี่ = ๒) เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของข้อคิดเห็น

ค่าความถี่สูงสุด คือ การจัดกิจกรรมมีน้อยเกินไป (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาผู้เรียน (ความถี่ = ๑) เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการศึกษาของข้อคิดเห็น ค่าความถี่สูงสุด คือ ใช้เกณฑ์มาตรฐานเดียวกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ภายใต้วัดผลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ควรวัดและประเมินผลในส่วนของ การเข้าร่วมกิจกรรม (ความถี่ = ๒)

ด้านผลผลิต เกี่ยวกับคุณสมบัติของนิสิตของข้อคิดเห็นของอาจารย์ พบว่า ค่าความถี่สูงสุดคือ เป็นผู้ปฏิบัติที่น่าเลื่อมใส (ความถี่ = ๒) ในส่วนของข้อเสนอแนะ ค่าความถี่สูงสุด คือ ต้องปรับปรุงพื้นฐานก่อนเข้าเรียน (ความถี่ = ๒)

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นผู้บริหาร อาจารย์ และ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้สรุป โดยกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ คือ สรุปผลการวิจัยโดยย่อ การอภิปรายผล ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านบริบท

อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาของหลักสูตร และเนื้อหาของรายวิชา มีความเหมาะสมมาก

๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

๒.๑ ด้านอาจารย์ พบว่า ผู้บริหาร และนิสิต คิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก

๒.๒ ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

๒.๓ ด้านงบประมาณ พบว่า อาจารย์ และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

๒.๔ ด้านตำราเรียน และอุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

๓. ด้านกระบวนการ

๓.๑ ด้านการบริหารหลักสูตร พบว่า อาจารย์ คิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก นิสิต และผู้บริหาร คิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

๓.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า อาจารย์ และผู้บริหาร คิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก นิสิตคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

๓.๓ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร คิดเห็น
โดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

๓.๔ ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา พบว่า อาจารย์ และผู้บริหาร คิดเห็น
โดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก นิสิตคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

๔. ด้านผลผลิต

ด้านคุณสมบัติของนิสิต ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ ผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวม
ว่า มีความเหมาะสมมาก

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๑. ด้านบริบท

๑.๑ ด้านปรัชญาของหลักสูตร พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า มีการเน้นให้นิสิตมีความรู้
คุณธรรม ปรากฏอย่างชัดเจน และเสนอแนะว่า ควรเน้นการพัฒนาสังคม นิสิตคิดเห็นว่า มีความ
เหมาะสม และเสนอแนะว่า ส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรม ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า สอดคล้องกับความ
เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเสนอแนะว่า เน้นศึกษาคี มีคุณธรรม

๑.๒ ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า สอดคล้องกับปรัชญา
ของหลักสูตร และเสนอแนะว่า ควรตอบสนองต่อความต้องการของสังคม นิสิตคิดเห็นว่า
เหมาะสมดี และเสนอแนะว่า สามารถประยุกต์หลักบริหารการศึกษากับคณะสงฆ์ได้ ส่วนผู้บริหาร
คิดเห็นว่า เหมาะสมดี และให้ข้อเสนอแนะว่า ควรปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสม

๑.๓ ด้านโครงสร้างของหลักสูตร พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า เหมาะสมดี และเสนอแนะ
ว่า ควรกำหนดโครงสร้างใหม่ นิสิตคิดเห็นว่า ดี และให้ข้อเสนอแนะว่า โครงสร้างที่ไม่จำเป็นควร
ตัดออก ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า ปรับตามกระทรวง คือ ลดจำนวนหน่วยกิต และให้ข้อเสนอแนะว่า
ควรพิจารณาโครงสร้างวิชาแกนพระพุทธศาสนา

๑.๔ ด้านรายวิชาของหลักสูตร พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า ยังขาดความทันสมัย และ
เสนอแนะว่า ควรปรับปรุงให้ทันสมัย นิสิตคิดเห็นว่า เหมาะสมดี และเสนอแนะว่า ควรเป็น
รายวิชาที่เหมาะสมตามสาขาวิชาที่เรียน ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า เหมาะสม และเสนอแนะว่า ควร
หาแนวทางการพัฒนารายวิชาที่เหมาะสม

๑.๕ ด้านเนื้อหาของรายวิชา พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า มีความเหมาะสมเป็นส่วนใหญ่
และเสนอแนะว่า ควรเน้นให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์งานวิชาการ นิสิตคิดเห็นว่า เหมาะสม

และเสนอแนะว่า ควรมีเนื้อหาครอบคลุม ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่าเหมาะสม และเสนอแนะว่า ควรทันสมัยกว่านี้

๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

๒.๑ ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า ถ้าเพิ่มขึ้นก็จะดี และเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงการบริการห้องสมุด นิสิตคิดเห็นว่าเหมาะสม และเสนอแนะว่าควรมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพิ่ม ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงห้องสมุด

๒.๒ ด้านงบประมาณ พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า งบประมาณน้อยเกินไป และเสนอแนะว่า รัฐควรให้การสนับสนุนเพิ่มขึ้น ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ และเสนอแนะว่า ควรเพิ่มงบประมาณ

๒.๓ ด้านอาจารย์ พบว่า นิสิตคิดเห็นว่า สอนและอธิบายได้ดี และเสนอแนะว่า ควรจัดอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า เหมาะสมดีแล้ว และเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงด้านคุณวุฒิ

๒.๔ ด้านตำราเรียน พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า จำนวนน้อยเกินไป และเสนอแนะว่า ควรเพิ่มตำราเรียน นิสิตคิดเห็นว่า ตำราเรียนมีน้อย และเสนอแนะว่า ควรเพิ่มตำราเรียน ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า ยังไม่เพียงพอ และเสนอแนะว่า ควรหาตำราใหม่ ๆ

๒.๕ ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า มีจำนวนน้อยเกินไป และเสนอแนะว่า ควรมีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย นิสิตคิดเห็นว่า มีจำนวนน้อย และเสนอแนะว่า ควรมีสื่อเพิ่มเติม ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า ยังไม่เพียงพอ และเสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยควรจัดหาเครื่องโปรเจกเตอร์เพิ่มเติม

๓. ด้านกระบวนการ

๓.๑ ด้านการบริหารหลักสูตร พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า มีการดำเนินการบริหารหลักสูตร อยู่เสมอ และเสนอแนะว่า ควรจัดตารางการสอนตามความสะดวกของผู้สอน นิสิตคิดเห็นว่าเหมาะสม และเสนอแนะว่า ควรเป็นระบบยิ่งขึ้น ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง และเสนอแนะว่า ควรมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

๓.๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า มีความหลากหลายทางด้าน วิธีสอน นิสิตคิดเห็นว่าเหมาะสม และเสนอแนะว่า ควรเป็นระบบยิ่งขึ้น ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และเสนอแนะว่า ควรจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

๓.๓ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า มีการจัดกิจกรรมน้อยมาก และเสนอแนะว่า การพัฒนาผู้เรียนจะต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย นิสิตคิดเห็นว่า น้อยเกินไป และเสนอแนะว่า ควรเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และเสนอแนะว่า ควรมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๓.๔ ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า ใช้วิธีเดียวกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ภายในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และเสนอแนะว่า ต้องสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของการวัดผล นิสิตคิดเห็นว่า เหมาะสม และเสนอแนะว่า ควรได้มาตรฐาน ส่วนผู้บริหารคิดเห็นว่า มีการประเมินอย่างต่อเนื่อง และเสนอแนะว่า ควรเป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัย

๔. ด้านผลผลิต

ด้านคุณสมบัติของนิสิต พบว่า อาจารย์คิดเห็นว่า เป็นผู้ที่มีปฏิภาณฉลาดไหวพริบ และเสนอแนะว่า ต้องปรับพื้นฐานก่อนเข้าเรียน ผู้บริหารคิดเห็นว่า เป็นที่ต้องการของพระศาสนา และเสนอแนะว่า ควรมีความรู้ดี ความประพฤติดี

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

๑. ด้านบริบท

การประเมินปรัชญาของหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มีปรัชญาหลักสูตรที่มุ่งพัฒนากาย วาจา ใจ สังคม ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งเหมาะสมกับสภาพความเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์

การประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร และยังมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีการศึกษาครอบคลุม วัตถุประสงค์การศึกษา ๓ ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสงฆ์

การประเมินโครงสร้างของหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โครงสร้างของหลักสูตรที่ทาง

มหาวิทยาลัยกำหนดให้เรียน เป็นโครงสร้างที่เหมาะสมกับสาขาวิชาสังคมศึกษา ที่ต้องการให้นิสิต มีความรู้ทางด้านสังคมศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์เหมาะกับสภาพการทำงาน ทั้งในส่วนของ การบริหารงานในมหาวิทยาลัยสงฆ์ และ โรงเรียนพระปริยัติสามัญทั้งแผนกธรรมและ บาลี

การประเมินรายวิชาของหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก อาจเป็นเพราะ รายวิชาที่กำหนดให้เรียนมีความ เหมาะสม ทันสมัย ตรงกับหลักสูตรสาขาวิชาสังคมศึกษาที่เป็นสากลเช่นเดียวกับหลักสูตร สาขาวิชาสังคมศึกษาของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ

การประเมินเนื้อหาของรายวิชา จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาของรายวิชามีเนื้อหาที่ดี สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

๒. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

การประเมินอาจารย์ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และนิสิต มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก อาจเป็นเพราะว่า อาจารย์สามารถสอนและอธิบายเนื้อหาวิชาได้ดี

การประเมินแหล่งเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความ คิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง อาจเป็นเพราะห้องสมุดซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ สำหรับนิสิตยังไม่พร้อมและมีมาตรฐานพอ

การประเมินงบประมาณ จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ และผู้บริหาร มีความคิดเห็น โดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง อาจเป็นเพราะงบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้รับจาก หน่วยงานต่าง ๆ ไม่มาก และน้อยเกินไป แต่สามารถบริหารงานในด้านต่าง ๆ ได้ในระดับหนึ่ง

การประเมินตำราเรียน จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็น โดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าตำราเรียนยังมีจำนวนไม่มากพอ และ อาจารย์ผู้สอนยังอยู่ในระยะเวลาการกำลังพัฒนาตำราเรียน

การประเมินอุปกรณ์การเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า การนำอุปกรณ์การเรียน การ สอนไปใช้ไม่มีความสะดวกพอ ตลอดถึงอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่ทันสมัยพอ จึงอาจทำให้ผล การประเมินมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

๓. ด้านกระบวนการ

การประเมินการบริหารหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารทุกฝ่ายมีการประสานงาน และวางแผนด้วยดี จึงทำให้อาจารย์มีความเห็นว่า การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมมาก ส่วนนิสิตและผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า นิสิตในมหาวิทยาลัยคอยสังเกตการบริหารงานของฝ่ายบริหาร และการบริหารหลักสูตรอาจจะไม่ตอบสนองความต้องการของนิสิตได้มากนัก และผู้บริหารก็เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะเป็นผู้บริหารหลักสูตร จึงทำให้นิสิตและผู้บริหาร มีความคิดเห็นว่า การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมปานกลาง

การประเมินการจัดการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ และผู้บริหารมีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี ส่วนนิสิตมีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนการสอนไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ โดยนิสิตเสนอว่าควรจัดให้เป็นระบบยิ่งขึ้น

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นิสิต และผู้บริหารมีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมที่จัดให้กับนิสิตเป็นกิจกรรมที่ไม่ตรงกับความต้องการมากนัก โดยนิสิตยังให้ข้อเสนอว่า ควรมีกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

การวัดและการประเมินผลการศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก อาจเป็นเพราะว่า อาจารย์ และผู้บริหาร ได้พิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับเกณฑ์การวัดและประเมินผลอย่างดี โดยเห็นว่าเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลเป็นไปตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย และการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร

๔. ด้านผลผลิต

คุณสมบัติของนิสิต จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ ผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมว่า มีความเหมาะสมมาก อาจเป็นเพราะว่า นิสิตส่วนใหญ่มีความรู้ และความประพฤติที่ดีในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยเฉพาะด้านความประพฤติ

๕.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

จากผลการวิจัย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

ด้านบริบท

๑. ปรัชญาของหลักสูตร ควรกำหนดปรัชญาของหลักสูตรให้เน้นความรู้ คุณธรรม และ การนำความรู้ในสาขาวิชาไปปฏิบัติได้จริง
๒. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้ครอบคลุม จุดมุ่งหมายของการศึกษาทั้ง ๓ ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ทั้งนี้ควรปรับเปลี่ยนให้ เหมาะสม และสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตรอยู่เสมอ
๓. โครงสร้างของหลักสูตร ควรลดจำนวนหน่วยกิตที่ไม่จำเป็น โดยให้มีจำนวนหน่วย กิตเหมาะสม และสอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตร
๔. รายวิชาของหลักสูตร ควรปรับปรุงรายวิชาให้เหมาะสม และทันสมัยอยู่เสมอ
๕. เนื้อหาของรายวิชา ควรทันสมัย และมีความต่อเนื่องของเนื้อหาที่จัดให้กับผู้เรียน

ด้านปัจจัยเบื้องต้น

๑. อาจารย์ ควรจัดอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูงกว่านี้
๒. แหล่งเรียนรู้ ควรปรับปรุงห้องสมุดให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น เพราะห้องสมุดเป็นแหล่ง เรียนรู้สำคัญที่รวบรวมตำราทางวิชาการต่าง ๆ
  ๓. งบประมาณ ทางผู้บริหารควรจัดหางบประมาณให้มากขึ้น เพื่อให้การบริหาร หลักสูตรในด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
  ๔. ตำราเรียน ควรเพิ่มเติมตำรา และจัดหาตำราใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับหลักสูตรที่เรียน
  ๕. อุปกรณ์การเรียนการสอน ควรเพิ่มเติมอุปกรณ์การเรียนการสอน และจัดหาอุปกรณ์ การเรียนการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้น

ด้านกระบวนการ

๑. การบริหารหลักสูตร ควรบริหารหลักสูตรที่เป็นระบบ โดยมีแผนการดำเนินงานที่ ชัดเจน
  ๒. การจัดการเรียนการสอน ควรจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบยิ่งขึ้น โดยจัดการ เรียนในเนื้อหาภาคทฤษฎีให้สอดคล้องกับเนื้อหาภาคปฏิบัติ

๓. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย และเหมาะสมให้นิสิตได้เลือกตามความต้องการ ไม่ใช่ทางผู้บริหาร หรืออาจารย์เป็นผู้เลือกให้
๔. การวัดและการประเมินผลการศึกษา ควรวัดตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ และวัดตามความเป็นจริงให้มากที่สุด

ด้านผลผลิต

คุณสมบัติของนิสิต ควรส่งเสริมให้นิสิตมีความรู้ ความประพฤติที่ดี และสามารถนำความรู้ทางด้านการบริหาร ไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา และกิจการคณะสงฆ์ได้

๕.๔ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรจัดให้มีการประเมินหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลา ๕ ปีต่อครั้ง เพื่อจะได้ทราบผลของการนำหลักสูตรไปใช้
๒. ควรประเมินหลักสูตรก่อนการใช้หลักสูตร ระหว่างใช้หลักสูตร และหลังการใช้หลักสูตร
๓. ควรศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ และตัวแปรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรเพิ่มเติม เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยได้ดียิ่งขึ้น